

ПРОГРАМ СРПСКЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

I Национални програм

1. Уједињење српских земаља

У последњој деценији двадесетог века српски народ се нашао у изузетно тешкој и компликованој историјској ситуацији. Распад Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, условљен сецесијом комунистичких федералних јединица, Срби су дочекали у неповољном спољнополитичком окружењу, насталом као последица одлуке донете након Првог светског рата, када су представници нашег народа лакомислено и исхитрено донели одлуку о уласку у заједничку државу са Хрватима и Словенцима.

Српска радикална странка обновила је идеју Велике Србије и она је данас легитиман политички став. Учинићемо све да на миран начин, политичким, демократским и дипломатским средствима остваримо тај идеал српског народа. Главни национални циљ Српске радикалне странке је уједињење целокупног српског народа и оснивање државне заједнице на комплетној српској националној територији. Новооснована држава ће обухватити територије Србије, Црне Горе, Републике Српске и Републике Српске Крајине. Велика Србија ће бити демократски уређена, што подразумева развијену економију, модерни правни поредак и развијен систем социјалне заштите.

Употретићемо сва легитимна демократска и политичка средства како би дошло до међународног признања српских земаља и до њиховог коначног уједињења. На тај начин показаћемо целом свету да смо европски народ старе културе и неуништиве традиције. Свеобухватна сарадња са Руском Федерацијом, нашом силом заштитницом, свакако ће нам помоћи да дођемо до жељеног циља.

Српски радикали никада неће признати једнострано проглашену независност јужне српске покрајине Косова и Метохије. Јаком и одлучном дипломатском активношћу борићемо се да што више држава повуче признање тзв. државе Косово. У својим дипломатским напорима рачунаћемо на помоћ и подршку Руске Федерације и Народне Републике Кине, великих сила које су традиционални пријатељи и савезници српског народа.

Оштро се противимо могућности разграничења, имајући у виду да је целокупна територија Косова и Метохије српска. Међутим, с обзиром на

тода се показало да Срби и Албанци не могу да живе заједно, сматрамо да би најбоље било да се ова два народа у потпуности територијално раздвоје. Пре било каквих преговора неопходно је формирати Асоцијацију дванаест српских општина. Становницима тринаесте општине, општине Гора, требало би понудити да одлуче да ли желе да буду део ове асоцијације, с обзиром на чињеницу да су Горанци пореклом Срби код којих је процес исламизације завршен и почео је процес арбанашења, али није завршен. Тај процес је успео само утолико што су им наметнули албанска имена, али су они задржали српски језик и осећају припадност Републици Србији.

Асоцијацији српских општина морала би да припадне хидроцентрала на језеру Газиводе, као и Трепча са два рудника на српској страни и топионицом. На српској страни постоје два богата копа, од чије експлоатације би Срби на северном Косову могли изузетно добро да живе. Други потенцијални извор прихода за српску страну била би продаја воде из језера Газиводе. Неопходно би било такође да се обезбеди статус екстериторијалности за све српске манастире и важне цркве. Српске светиње не смеју бити под албанском управом, без обзира на ком делу Косова и Метохије се налазе. Још један услов упућен са српске стране био би да искључиво српска полиција контролише све граничне прелазе.

Постоје бројна мања села, са неколико стотина становника, која су изолована у албанској маси. У тим селима Срби нису компактни и нису у стању да се организују да се самостално бране. Њих би требало на неки начин везати за Асоцијацију српских општина, уколико је то могуће територијално. Уколико није могуће, требало би понудити идеју о размени становништва. На југу Косова и Метохије, јужно од Гњилана, има доста српских села, пре свега у оквиру гњиланске општине; затим, ту су општине Косовска Витина и Косовска Каменица, где такође има доста српских села. Са друге стране, у централној Србији, у општини Прешево, живи 90% Албанаца, у општини Бујановац 50% а у општини Медвеђа 10%. Наш предлог био би да се изврши цивилизована размена становништва, да се Албанци из ове три општине преселе на Косово, а да Срби из ових изолованих села и других средина пређу у ове три општине.

Српска радикална странка залаже се искључиво за добровољну размену становништва. Не залажемо се за размену територија, јер је цела Аутономна покрајина Косово и Метохија саставни део Србије.

Албанцима на Косову и Метохији нудимо највиши степен аутономије. Не сме им се признати независност, али би они могли да учествују у међународном животу као Шкотска, као Северна Ирска. Суштина је да се Србија не би мешала у начин на који уређују своје интерне односе и функционисање својих општина. То би представљало потпуну, максималну аутономију, а територијални интегритет Републике Србије не би био доведен у питање.

Српска радикална странка сматра да Србија ни под којим условима не сме дозволити пријем самозване државе Косово у Уједињене нације. Чврсто смо уверени да Србија и по овом питању може да рачуна на искрену и снажну подршку Русије и Кине. Српски радикали су такође одлучно против

промене Устава Републике Србије којом би се брисала преамбула којом се истиче да је Косово и Метохија саставни део територије Србије.

Сваки камен и свако парче земље све до Драча су српски и надамо се да ће се једног дана створити услови за њихово коначно ослобађање!

2. Јединство Српства

Јединство српског народа, у циљу што потпуније и квалитетније реализације националних циљева, најбоље се постиже дефинисањем јединственог српског националног програма. Израда националног програма мора бити спроведена под покровитељством државе, уз обавезно ангажовање најумнијих људи српског народа, проверених патриота. Оснаживање српске државе и јачање привреде доведиће до пораста могућности за повратак прогнаних и расељених Срба, док нас развој транспортне и комуникационе инфраструктуре доводи у ситуацију да територијална раздаљина између матичне земље и дијаспоре не мора представљати несавладиву баријеру у тежњи да Срби, укључним питањима своје националне и државотворне егзистенције, заузму јединствен став и истоветно наступају широм света. Уједно је неопходно постићи дефинитивно национално помирење свих Срба, уз отклањање трагичних последица грађанског рата и идеолошки засноване мржње коју је подстицала полувековна комунистичка диктатура.

3. Развој националне свести и патриотизма

Српски радикали се залажу за свеобухватни развој српске националне свести и патриотизма, који ће имати функцију јачања демократског погледа на свет и бити неспојив са било каквим притисцима, дезинформацијама или наивним глорификацијама. Српска радикална странка сматра да је истинито приказивање догађаја из прошлости и садашњости морална обавеза која чува достојанство народа и понос личности.

Личним примером чланови Српске радикалне странке доказиваће неопходност очувања и даљег развијања патриотског духа и искрене, страшне и узвишене љубави према Отаџбини и слободи. Наш трајни циљ је да однегујемо нове генерације које ће бити поносне на припадност српском народу и одане земљи свог рођења, односно постојбини својих предака.

4. Очување националних традиција

Српски народ има богату историју, препуну блиставих примера чојства и јунаштва, културних и духовних достигнућа, који нашу националну традицију сврставају у најсложеније и најразвијеније. Очување националних традиција мора бити превасходна брига државе, образовних, културних, научних и уметничких институција које се финансирају из државног буџета. Не угрожавајући и не вређајући никога, не потцењујући ниједан народ и његову историју, развијаћемо наше националне традиције на исконским темељима српског схватања правде, морала, духовности, јунаштва и слободе.

5. Однос према Српској православној цркви

Из Другог светског рата Српска православна црква је изашла скоро уништена, са преполовљеним свештенством, разореним храмовима, у дефанзиви пред комунизмом и интернационализмом. Више свештеника је изгубило живот под комунистичким режимом него под целокупном турском окупацијом.

Посебно ригорозан процес отимања спроведен је према српским светињама на Косову и Метохији, где је стотине хектара манастирске земље одузимано од Цркве и дељено албанским емигрантима.

Иако до крајњих граница опљачкана и осиромашена, Српска православна црква је задржала своје традиционално место и улогу и уједно очувала православно хришћански дух у народу. Њени храмови су током последњих деценија поново испуњени, углавном младим људима, што јасно говори да ниједан режим који не поштује моралне и духовне вредности свог народа не може бити дугог века.

Српска радикална странка је политичка партија која према Српској православној цркви гаји посебан однос поштовања и уважавања, али је истовремено изразито толерантна према свим другим традиционалним религијама и верским заједницама.

Српски радикали се залажу за принцип одвојености цркве од државе и не желе да граде теократску државу. Као политичка странка, нећемо се мешати у унутрашње црквене односе, а чинићемо све што је у нашој моћи да Цркви помогнемо у изградњи верских објеката, заштити и рестаурацији српских светиња, од којих су неке старе колико и укупна историја српског народа. У изградњи верских објеката, њиховој заштити и рестаурацији, помагаћемо све традиционалне верске заједнице.

Српска држава под вођством радикала сарађиваће са Српском православном црквом на заједничком послу неговања српских традиција и патриотизма и васпитавања омладине у српском православном духу.

II Политички програм

6. Уставно уређење

Уставно конституисање и регулисање основних политичких односа у цивилизованом свету је све значајније, па је у нашој држави неопходно развити такву уставно-правну регулативу која ће у основи бити логична, конзистентна и кохерентна, која неће трпети импровизације и самовољу власти, која ће ограничавати надлежности и поступке највиших државних органа и инаугурисати владавину правних норми које подједнако важе за све људе, без обзира на њихову националност, вероисповест, политички, економски или социјални статус.

Ниједан правни или политички акт не сме бити у колизији са уставним нормама.

7. Организација државе

Залагаћемо се за принцип унитарног и централизованог државног уређења због тога што је такав принцип, који подразумева да државни органи правно и политички располажу целокупношћу државних надлежности, далеко рационалнији, ефикаснији и јефтинији од принципа федералне или децентрализоване државе. У унитарној држави се поједностављују политички процеси и остварује доследно изворни демократски принцип један човек – један глас.

Истовремено ћемо успоставити аутономију локалних самоуправа неопходну за њено несметано функционисање.

8. Организација државне власти

Државу ћемо организовати као модерну демократску републику уз доследно спроведену поделу власти на законодавну, извршну и судску. Власт не сме бити груба сила која ће застрашивати народ, већ мора служити народу тако што ће превасходно инсистирати на поштовању уставности и законитости и доследно штитити елементарне људске слободе и грађанска права.

Државна власт мора бити организована као сервис грађана који ће монопол физичке принуде користити само у циљу заштите приватних и државних добара. Сви органи власти морају представљати јединствен систем, заснован на хијерархијској структури и демократским изборима, који ће гарантовати спровођење народне воље кроз једнодомни парламент, јединствену владу, једног председника републике, јединствену територију, јединствен изборни пропорционални систем са једном изборном јединицом за целу земљу и јединствен систем судства оличен у редовним судовима.

Подела власти на њена три изворна конститутивна дела спречава појаву политичких монопола. Централизацијом власти јача се принцип доследне одговорности њених носилаца. Локална самоуправа мора бити јасно уставно конципирана и самостална у односу на управни апарат државе. Њене ингеренције не смеју се мешати са надлежностима централне власти.

Српски радикали се држе старог демократског и либералног начела да је најбоља она држава која најмање влада и због тога се залажемо за концепт грађанског друштва, грађанске самоиницијативе и минималне државне регулативе. Државна власт своје задатке треба да спроводи преко строго професионалних и модернизованих служби које ће бити лишене сваког страначког или идеолошког утицаја.

9. Територијална организација државе

Српски радикали сматрају да је питање територијалне организације државе једно од кључних, како са аспекта функционисања саме државе, тако и са аспекта демократичности одлучивања, заштите слобода и права, планирања система привредног развоја и коришћења природних потенцијала, остваривања функција војне одбране и полицијске заштите, као и из

угла непосредног одлучивања грађана о појединачним, локалним и општим интересима.

Територијалним разграничењем системом мајоризације, негацијом националних, историјских, географских и стварних демографских чињеница, прихватањем стања проузрокованог геноцидом над српским народом, расељавањима као коначним решењем и доношењем важних одлука од стране некомпетентних, нестручних и неспособних кадрова, српски народ на територији бивше Југославије доведен је у ситуацију да нема никаквих националних права на подручјима где је био већински пре, а у многим случајевима и после Другог светског рата. Те територије препуштене су потпуној контроли других народа волунтаристичким повлачењем унутрашњих граница између вештачки створених федералних јединица.

Задржаћемо округе као административно-управне целине и општине као организације локалне самоуправе. Неопходно је рационално уједначавање општина на основу броја становника како би се створила ефикаснија материјална основа за финансирање функција локалне самоуправе и како се то финансирање у неким случајевима не би вршило на рачун других.

Органи државне власти у окрузима и општинама били би строго одвојени од локалне самоуправе. Извршиоци ових послова само би у територијалном смислу били везани за одређене округе и општине, док би суштински били под стварном надлежношћу ресорних министарстава, државних канцеларија и агенција. Оваквим решењем у потпуности би се искључила могућност локалних клановских и монополистичких утицаја на извршиоце државне власти, што би гарантовало непристрасност и објективност у доношењу и спровођењу њених одлука.

10. Народни суверенитет

Српски радикали су доследни заговорници принципа народног суверенитета као основног обележја модерне либералне државе. Пошто је непосредна демократија практично немогућа у условима вишемилионске друштвене заједнице, нужни су њени посредни облици одлучивања кроз које се реализују суверена права грађана. Грађани део свог изворног суверенитета преносе на народне посланике и преко њих врше суверену власт у држави. Ово добровољно уступање дела суверенитета на одређено време (у току трајања мандата односно између два изборна циклуса) у пракси наилази на разне облике узурпације и негирања.

Најупечатљивији пример злоупотребе представља постизборно мењање народне воље отимањем посланичких мандата опозиционим странкама, уз директно кршење изборних закона, или пак потпуно протеривање парламентарних странака из Народне скупштине. Усвојићемо измене и допуне Закона о избору народних посланика којима ће бити предвиђено да посланички мандати не припадају посланицима већ политичким странкама са чијих листа су бирани. На тај начин ћемо спречити политичку трговињу и осујећење истинске народне воље.

Степен демократичности сваког режима мери се, пре свега, односом према политичким противницима. Режији који прогањају своје политичке конкуренте не могу се назвати демократским. Борићемо се против таквих појава.

Власт српских радикала ће своју демократичност непрекидно доказивати толерантним односом према опозицији, гарантовањем неприкосновености опозиционих посланика. Изборили смо се за директне телевизијске преносе седница Народне скупштине, како би народ увек имао непосредан увид у рад највишег законодавног тела у држави. Ову цивилизацијску тековину никада нећемо напустити. То је најефикаснији облик контроле рада народних представника од стране њихових бирача. Представницима опозиционих странака биће омогућено да се њихова реч чује у свим вестима и дебатним политичким емисијама на телевизијама са националном фреквенцијом.

11. Парламентарна демократија

Демократски облик политичког уређења у свету се реализује у две основне варијанте – председнички и парламентарни систем. Српски радикали су заговорници парламентарног, јер председнички систем садржи многе потенцијалне изворе аутократског понашања шефа државе.

Залажемо се за једнодомни парламент као највише законодавно тело и смењиву владу, подложну сталној контроли народних посланика као директних представника народа. Настојаћемо да се у парламенту концентришу највиша власт и овлашћења, односно да из парламента произлази власт владе у целини, појединих ресорних министарстава, председника државе и свих других изборних и именованих функционера.

Уставне промене треба да буду искључиво право парламента, који би их спроводио по посебном поступку.

12. Једнодомни парламент

Пошто дводомни парламент углавном подразумева изванредан облик федерализације државе, а како се Српска радикална странка изричито залаже за унитарну државу, природно је наше инсистирање на једнодомном парламенту.

Једнодомно парламентарно одлучивање подразумева изворно јединство власти, потекло из народне воље и њене концентрације у парламенту, а из тог јединства произлази и подела власти како би се њена три кључна облика међусобно ефикасно контролисала. То подразумева да представници власти рачуне народу у целини полагају у парламенту, односно посредно, преко народних посланика. У вишестраначком једнодомном парламенту процедура избора носилаца извршне и судске власти је до краја поједностављена, као и контрола вршења поверених функција.

У парламенту је концентрисана целокупна законодавна власт и ту се води главна политичка расправа о свим важним државним и друштвеним

питањима. Из те расправе и односа снага појединих политичких партија, организованих у посланичке групе, произлазе политичке одлуке које имају обавезујући карактер за све делове власти.

13. Председник Републике

Српски радикали сматрају да председник Републике треба да буде репрезент грађанског, националног и вишестраначког јединства и основног интересног консензуса. У складу са тим улогама, Уставом и законима морају се регулисати председникова права, обавезе и овлашћења, како би се ефикасно превазилазиле напетости између појединих органа власти и избегли сукоби надлежности у обављању извршне власти. Председника Републике треба да бира парламент апсолутном већином гласова, на мандатни период од пет година. Гласање мора бити тајно, а председник у току трајања мандата не би смео вршити ниједну другу функцију, нити би могао бити биран на неки други политички положај. Исто лице не би могло бити бирано за председника Републике у више од два узастопна мандатна периода.

Смењивање председника Републике обављало би се по истој процедури као и његов избор, када се по том питању обезбеди сагласност апсолутне већине народних посланика.

Председник Републике дужан је да представља нашу државу у земљи и иностранству, формално својим указом проглашава законска и друга акта усвојена у Народној скупштини, на предлог владе поставља и опозива амбасадоре, прима акредитивна и опозивна писма страних дипломатских представника, додељује одликовања домаћим и страним заслужним лицима и врши функцију врховног команданта војске.

Уз претходну консултацију и усаглашавање ставова посланичких група, председник Републике предлаже парламенту кандидате за избор председника и судија Уставног суда, судија Врховног суда, државног тужиоца и гувернера Народне банке. Председник би поверавао мандат за састав владе кандидатима које му понуде политичке странке по редоследу који одговара њиховој парламентарној снази. По истеку мандата расписивао би нове парламентарне изборе, а на образложен предлог владе имао би право да распусти парламент пре времена, у складу са Уставом и законима. Носиоци ове функције не смеју имати превелике прерогативе власти, да им се не би јавиле аутократске тенденције.

14. Влада

Влада треба да представља највиши орган извршне власти који у сваком тренутку мора располагати подршком апсолутне већине народних посланика, што се по једноставној процедури проверава гласањем о поверењу појединим министрима или влади у целини. То значи да је она увек изложена посредном или непосредном утицају воље народа, као носиоца суверенитета.

Потенцијално лака променљивост чини владу одговорнијом за своје поступке и извршење уставних и законских надлежности.

У условима сталне смењивости владе кроз могућност изгласавања неповерења подиже се ниво њене одговорности, а српски радикали сматрају да се тако ефикасније остварује принцип народног суверенитета, односно утицај народа преко посланика на извршење народне воље. Народ не мора чекати да лошој влади прође мандат, већ може утицати на њено смењивање, ако влада покаже неспособност или незаинтересованост за решавање народних, друштвених и државних проблема.

Систем извршне власти у парламентарној демократији, за какав се српски радикали залажу и који ће успоставити одмах по стицању народног поверења, у потпуности се разликује од актуелних режима у српским земљама. Српска радикална странка ће владу формирати од способних, квалитетних, квалификованих, поштених и угледних српских патриота, а не од оних који су склони најгорим врстама махинација, корупцији, криминалу и раду за стране обавештајне службе, а уз то крајње неспособни за обављање министарских послова, као што је случај са многим члановима влада у новијој српској историји.

Високи државни положаји многим данашњим моћницима служе само као покриће и заштита од одговорности за доношење штетних закона, противзаконите радње и апсолутно обезвређивање српске економије, свих грана домаће привреде и свих сегмената друштва.

Ради постизања финансијских уштеда и вишег степена оперативности, намеравамо да смањимо број министарстава и сведемо их на петнаест ресора: (1) Министарство правде; (2) Министарство унутрашњих послова; (3) Министарство спољних послова; (4) Министарство економије и финансија; (5) Министарство одбране; (6) Министарство рада, борацких и социјалних питања; (7) Министарство урбанизма, стамбених и комуналних делатности; (8) Министарство саобраћаја и веза; (9) Министарство енергетике и рударства; (10) Министарство просвете, науке и културе; (11) Министарство здравља и екологије; (12) Министарство пољопривреде; (13) Министарство информисања; (14) Министарство трговине и туризма; (15) Министарство за Косово и Метохију.

15. Државна управа

Српски радикали се залажу за потпуну реорганизацију и рационализацију државне управе, која ће бити сервис грађана, а не сила која ће према људима а priori заузимати одбојан или непријатељски став. Реорганизација је неопходна на свим нивоима и мора се спровести по принципу стручности кадрова и њихове оспособљености за рад у управним органима. Рад ће се модернизовати и у потпуности дигитализовати, а административна процедура до краја поједноставити, уз значајно смањење броја запослених и појефтинивање одржавања државног апарата. Тај апарат мора бити деполитизован и високопрофесионализован. Доследно ћемо се борити против

фиктивног запошљавања партијских кадрова, као и против запошљавања такозваних ботова, који злоупотребљавају државне ресурсе за промовисање сопствених партија на интернету, за плату коју добијају из државног буџета.

Странацка припадност неће бити услов, али ни препрека за запошљавање. Једини услов биће стручност и квалификација за обављање одређених послова.

Неопходна је концентрација и централизација такозване базе података којима држава располаже и који се односе на грађане и правна лица, што подразумева модерније, стручније и прецизније вођење матичних књига, јединственог бирачког списка и регистра становништва и њихову јединствену компјутерску обраду.

16. Јавност рада државних органа

У визији српских радикала основни принцип демократизације друштва представља отвореност и јавност рада државних органа. Полувековном комунистичком диктатуром развијен је концепт затвореног конспиративног друштва и подстицана потпуно погрешна верзија свести о улози власти и владајуће партије у животу људи и народа. Процес затварања друштва и скривања истине од јавности, од средстава информисања и грађана, довео је до највећег степена корупције, злоупотребе овлашћења, субјективизма, волунтаризма, узурпације права грађана од стране носилаца власти и вршилаца функција у политичком систему.

У новије време поново се препознаје тенденција повратка на конспиративни концепт власти, што се пре свега огледа у монополској контроли над средствима јавног информисања, медијској блокади политичких противника и прекидима директних телевизијских преноса парламентарних седница. Систематски се од јавности скривају злоупотребе јавних овлашћења, сукоби интереса, узурпација и пљачка државне имовине од стране протежираног режимских моћника.

Српска радикална странка се залаже за највиши степен отворености и јавности рада државних органа. Пренос седница Народне скупштине мора бити третиран као приоритетан програм који се не сме прекидати. Сви јавни функционери, пре свега министри и директори јавних предузећа били би обавезни да на захтев грађана и медија дају потпуне и тачне информације из делокруга свога рада, посебно све податке којима располажу, а који се тичу редовних државних и друштвених делатности, осим података који су законским нормама проглашени службеном или државном тајном.

17. Одговорност свих носилаца власти

Уверени смо да је једина шанса за доследну и успешну ревитализацију правног система наше земље садржана у намери да се поврати поверење грађана у правни и политички систем и одговорну државу, а до тога је могуће доћи само сменом постојећег режима и доласком Српске радикалне

странке на власт, односно, спровођењем коренитих, доследних, демократских промена. Тада би правни систем био превреднован увођењем строгих критеријума за утврђивање и контролу одговорности свих државних органа, као и реформисањем принципа њихове смењивости на исти начин на који су конституисани.

С обзиром да у вршењу власти учествују две групе функционера: избрани, у које спадају сви функционери који се бирају посредно или непосредно (председник Републике, председник владе, министри итд.), и професионални, у које спадају носиоци послова државне администрације, који се постављају указима, одлукама и пуномоћјима, потребно је посебно утврдити критеријуме и санкције за обе групе и доследно их примењивати. Избрани функционери, поред политичке, морају сносити и кривичну одговорност за сваку злоупотребу функције и јавног овлашћења.

18. Уставност и законитост

У актуелном уставу, када се за то стекну политички услови, исправићемо све недоречености, контрадикторности и двосмислене одредбе које се у пракси тумаче на крајње волунтаристички начин. Ниједан закон не сме бити у колизији са појединим уставним нормама, јер то ствара конфузију у сфери примене и тумачења Устава и закона и резултује тоталном нестручношћу и незаштићеношћу грађана пред бирократском самовољом.

Устав наше државе мора бити целовит, неприкосновен и јасан – толико јасан да не буде потребна накнадна интервенција уставним амандманима ни у једном делу регулативе, толико јасан да ниједном просечно интелигентном и образованом грађанину неће бити потребно посебно тумачење правних норми јер ће их све разумети, толико неприкосновен да ће се у примени уставних норми и доношењу законских и подзаконских аката обезбедити стриктна усклађеност тих аката са уставним одредбама.

Побринућемо се да у нашој држави владавина права, уставности и законитости замени досадашњу владавину над правима, законима и Уставом, који се злоупотребљавају и стављају у службу режима.

19. Сузбијање самовоље државне бирократије

Бирократски апарат је неопходан свакој држави, али уколико није под стриктним законским ограничењима и парламентарном контролом, врло брзо показује тежњу да узурпира одређене државне прерогативе и препусти се самовољном понашању у обављању административних дужности. Све то прати тенденција раста броја државних службеника, који се у екстремним случајевима шири геометријском прогресијом, па државна бирократија и запошљавање партијских кадрова сами себи постају и циљ и сврха.

Једини ефикасан начин спутавања и заустављања самовоље бирократског апарата српски радикали виде у ригорозној контроли државне администрације од стране законодавне, извршне и судске власти, као и у њеном свођењу на најмању могућу меру, на неопходан број службеника за обављање

послова који су од суштинског значаја за нормално функционисање државе. Увођењем контролних механизма може се у великој мери избећи бирократизација државног апарата и администрација натерати да стриктно служи држави и народу, без прекорачења законских овлашћења. Искуства цивилизованих држава сведоче да се функционалност рада и ефикасност извршења обавеза повећавају рационалним смањивањем броја запослених у државној администрацији и њиховим свођењем на оптималну меру, поједностављењем управног поступка и инсистирањем на ажурности која се постиже кратким роковима за поступање службеника по захтевима грађана и правних лица.

Селекција кадрова у условима слободне конкуренције, сузбијање протежирања, непотизма, корупције и партијске протекције, као и постављање високих критеријума за запошљавање у државној администрацији, уз солидно награђивање кроз платне разреде, услови су рационалне реконструкције бирократског апарата и напуштања концепта бирократске државе, утемељеног у марксистичком погледу на свет.

Строгом контролом рада администрације на свим нивоима, увођењем савремених техничких средстава информисања и спровођењем процеса дигитализације могуће је сузбити самовољу и растеретити грађане ноћне море коју код многих изазива и сама помисао да је потребно ићи на државни шалтер како би се неки проблем решио или неко право остварило.

20. Борба против корупције

Највеће зло које може снаћи државу је крајња и тотална корупција власти и државних органа, а управо то је случај у нашој држави. Корупција је захватила све поре друштва, почев од локалних органа власти па до највиших, укључујући министре свих досадашњих влада, премијере и сам државни врх. Грађани још памте афере петооктобарских министара у којима су кроз пљачкашку приватизацију отимани и пребацивани у иностранство милиони евра државног новца. Накнадно ћутање на овај криминал последица је чињенице да се и у следећем државном врху налазе многи представници бившег режима, као и многи једнако корумпирани и компромитовани функционери. Вишедеценијска економска криза у држави проузроковала је кризу морала код носилаца функција власти, а степен корупције довела до неслућених размера.

Данас се буквално све може постићи подмићивањем оних који доносе одлуке. Власт је постала средство брзог богаћења за готово све њене носиоце. Кодекс части, поштења и одговорности само су фразе носилаца функција које служе за прикривање криминалних радњи.

Држава за какву се залаже Српска радикална странка мора у борби против криминала поступати ригорозно, строгим казнама и у корену сасецати сваки вид корупције. Да би се вратило поверење грађана у власт и носиоце њених функција, досадашњи носиоци власти и режиму блиски тајкуни за које се утврди да су корупцијом дошли до одређених материјалних

добара морају бити изведени пред лице правде, кажњени одговарајућом казном и мером, одузимањем незаконито стечене имовине.

Само строг однос према носиоцима јавних функција, уз сталну контролу извршења обавеза од стране власти, може да заустави и у корену сасече корупцију, као једно од највећих зала у држави. Српска радикална странка ће се максимално заложити за раскринкавање корупционашких афера и примерено кажњавање корумпираних функционера у српској држави.

21. Кодификација и унификација права

Кодификација приватног, посебно облигационог права, веома је тежак и компликован посао, коме се мора приступити са великим ентузијазмом, јер без његовог квалитетног окончања није могуће избећи колизије правних норми и хаос у правном поретку до којег је довело, како досманлијско, тако и напредњачко експериментисање правним институтима и начелима која су развијана и проверавана хиљадама година.

Такође, област управног права, спора и поступка, као и регулисање функционисања свих органа државне власти морају бити кодификовани свеобухватним законом који ће произлазити директно из устава и разрађених уставних норми.

Извршићемо и кодификацију кривичног закона и превазићи праксу да се кривична дела и санкције нормирају под притиском јавног мњења након неке велике трагедије која се деси извршењем кривичног дела.

Успешну кодификацију мора да прати и унификација, односно принцип да сви закони морају јединствено да се доносе и примењују на целој територији наше земље, без икаквих изузетака у садржају или тумачењу. Јединствени правни поредак логички искључује посебан правни статус делова територије или различите услове правног нормирања од стране појединих државних органа.

22. Правосуђе

Српски радикали виде правосуђе као један од најважнијих стубова државне власти. Кроз његово функционисање може се успешно сагледати комплетна природа државног уређења и политичког режима, а оно подразумева и захтева читав низ акција и политичких подухвата да би могло да функционише сходно захтевима и потребама модерне државе, превасходно у сфери заштите интереса грађана и њихове правне сигурности. Једино државе у којима је потпуно аутономно устоличен правосудни систем могу у потпуности заштитити сва грађанска права и људске слободе и обезбедити демократски процес и односе, односно политички систем и државни поредак у целини.

Вратићемо опште судове. Општинске, окружне и Врховни суд. Окружни судови ће одлучивати у другом степену, а Врховни суд по ванредним правним средствима, а изузетно у трећем степену, у складу са законом. Послове извршног поступка вратићемо у надлежност судова и укинућемо јавне

извршитеље. Послове овере потписа вратићемо у надлежност општинских судова.

Прекршајни судови биће прекршајни органи у надлежности локалне самоуправе.

Организација судства, правобранилаштва, јавног тужилаштва и адвокатуре, због примењеног модела негативне селекције, утицаја и мешања режима у уставну и законску надлежност, а највише услед злоупотребе свих института правосуђа и узурпације дела овлашћења од стране носилаца појединих функција власти, своди судију на пуког извршиоца налога режима и функционера владајуће партије. То ћемо променити.

Српска радикална странка ће се максимално залагати за стварање независног судства и стручно оспособљавање судова довођењем висококвалитетног професионалног судијског кадра на чије одлуке нико неће моћи да утиче и који ће следити само уставне и законске норме, поступајући савесно, часно и одговорно. Једино се на тај начин може подићи углед судија, јавних тужилаца и правобранилаца, имајући у виду да од тога зависи и углед земље у целини и степен њене демократичности и цивилизованости.

Адвокатура мора бити независна, ослобођена свих државних стега и, уз обавезу поштовања моралних кодекса, препуштена слободној конкуренцији која се обезбеђује системом пријаве и коју не би смело угрожавати постојање било каквог професионалног удружења, заснованог на протежирању приватних интереса и сужавању броја квалификованих кадрова који се професионално баве адвокатуром. На тржишту адвокатских услуга добри адвокати ће успевати, а лоши пропадати.

23. Локална самоуправа

Српски радикали сматрају да је неопходно да се изврши потпуно одвајање државних органа и надлежности од органа и надлежности локалне самоуправе, са циљем да грађани брже, лакше и јефтиније остварују своје локалне интересе кроз локалну самоуправу коју сами бирају, контролишу и финансирају. Прецизним дефинисањем оквира и врста делатности локалне самоуправе постићи ће се да она преузме само онај круг послова који су неопходни да би грађанин могао да решава своје локалне проблеме које може и треба да финансира. На овај начин локална самоуправа ће постати јефтинија и ефикаснија, док ће држава задржати само контролну функцију.

Српски радикали ће израдити посебан манифест у коме ће представити сопствену концепцију локалне самоуправе и усвојити политички програм за сваку општину у нашој земљи.

24. Изборни систем

Постојећи изборни систем кроз могућност бирања, начин кандидатуре и избора, могућност узурпације медија за режимске промоције, уз истовремено спречавање адекватног и равноправног излагања програма опозиционих

странака и на многе друге начине омогућава режиму да изврши низ мал-верзација и злоупотреба и тако, мимо воље бирача, задржи власт.

Читаве афере око куповине и крађе гласова, злоупотребе изборног закона, узурпације власти у општинама у којима су победиле друге странке, спискови са непостојећим бирачима, нестанак читавих пакета изборног материјала, пакети намирница и производа за личну хигијену који се поклањају бирачима, условљавање губитком радног места и многи други примери злоупотреба, доказују да се у овом врло важном сегменту друштвеног живота у нашој земљи коначно морају увести ред и демократска правила понашања. Појава многих малих, углавном практично непостојећих странака, формираних од стране режима само за изборну сврху, има за циљ збуњивање гласачког тела и дисперзију опозиционих гласова. Инсистираћемо на повећању цензусног прага за странке које излазе на изборе у коалицији. Прописаћемо да цензус за коалиције две или три странке износи 7% а за коалиције више од три странке 10%.

Српска радикална странка ће након освајања власти приступити рационалној измени изборног система. Задржаћемо пропорционални изборни систем, по којем ће свака политичка партија учествовати у законодавној власти са онолико процената колико поверења добије на изборима. Мандатом ће располагати странке са чије листе је лице изабрано, а редослед изабраних лица предлагаће подносиоци изборних листа након завршетка избора. Гласање неће бити могуће ван граница Србије.

Посебну пажњу посветићемо заштити слободе избора, заштити права на тајно одлучивање и заштити изборних резултата – нарочито од тајкунских и страних утицаја.

25. Политичке партије

Српски радикали се залажу за потпуно слободан и аутономан рад политичких партија у српској држави. Политичка утакмица на вишестраначким изборима представља једино мерило народног поверења у одређену политичку партију, а њена снага се огледа искључиво у броју добијених гласова и освојених мандата у Народној скупштини.

Рад политичких партија мора да буде апсолутно слободан, а утицај власти на њихову активност сведен на најмању могућу меру. Програм политичких партија и њихово деловање на политичком плану израз су воље чланова и симпатизера странке, који се у свакој демократској држави морају поштовати и уважавати. Наша држава мора поштовати права грађана који кроз деловање у политичким партијама артикулишу своје групне политичке интересе и своја демократска начела и вредности.

26. Удружења грађана

Српска радикална странка се залаже за максимално остваривање свих видова организовања грађана осим удруживања у циљу угрожавања суверенитета и територијалног интегритета државе, као и удруживања у циљу

ограничавања, сузбијања и смањења права грађана наше државе (одређене верске секте и др.). Удруживање грађана у удружења и организације које имају за циљ неговање хобија, задовољавање парцијалних и групних потреба својих чланова, подразумева обезбеђење евентуалних финансијских средстава потребних за живот и рад сваког удружења и организације од стране грађана удружених у то удружење. Држава према тим удружењима не може имати финансијских обавеза.

Циљ оваквог односа Српске радикалне странке према слободном удруживању грађана је превасходно усмерен на одвајање оваквих удруживања парцијалних интереса од глобалних интереса грађана, као и престанак финансирања од стране државе разних удружења која су у основи политичког карактера и чији је једини разлог постојања да у одређеном политичком тренутку одиграју улогу помоћника режима. Држава такође мора да спречи финансирање удружења грађана из иностранства, пре свега оних која претендују да шире антисрпску и антидржавну пропаганду.

27. Синдикално организовање

Српска радикална странка није против синдикалног организовања, али сматра да моћ синдиката мора бити ограничена како они не би били злоупотребљавани у дневнополитичке сврхе. Противимо се формирању синдиката у секторима војске и полиције због велике вероватноће да би чланови тих синдиката могли бити злоупотребљени у покушају блокирања државних институција и спровођења насилне промене власти.

Синдикати морају бити потпуно ослобођени сваког страначког утицаја, а да истовремено остварују сарадњу са свим странкама, покретима и државним институцијама у циљу заштите интереса и права грађана. Синдикати никако не смеју имати поданички однос према владајућим политичким странкама, што је код нас уобичајено и зато ће бројне синдикалне организације морати да спроведу корените промене у свом организовању. Неопходно је да се формирају јаки, политички и финансијски независни синдикати који могу одговарати потребама запослених и обављати пре свега основну заштитну функцију, уз истовремено остваривање образовне и информативне функције. Синдикати морају стећи углед у чланству, јер без тога нема успешног организовања и деловања.

28. Држављанство српских избеглица

Српска радикална странка се енергично залаже да се свим лицима српске националности која су избегла из окупираних делова Републике Српске и Републике Српске Крајине, односно из Словеније, Хрватске или Босне и Херцеговине, одмах призна и додели држављанство Србије. То је и основни начин њиховог интегрисања у нову друштвену средину.

Заложимо се и да сви Срби из Црне Горе и других српских држава добију држављанство Републике Србије, ако то затраже.

29. Брига о српским исељеницима

Постоји неколико разлога који су деценијама утицали да један део српског народа напусти српске просторе и оде у иностранство. Један део нашег становништва одлази притиснут економским разлозима и расејање народа из овог мотива непрекидно траје деценијама уназад, са већим или мањим интензитетом у појединим временским интервалима, у зависности од прилика у земљи. Други велики разлог масовног исељавања Срба је искључиво политичке природе и односи се на период комунистичког прогона неистомишљеника, а потом и на период ратова на простору бивше Југославије.

Још је комунистички режим, паралелно са успоставом власти, отпочео страховит прогон свих слободномислећих и материјално добростојећих Срба, проглашавајући их непријатељима народа и државе и отимајући им сва материјална добра. Често су се овакви прогони завршавали и ликвидацијама, а Србија је пуна необележених гробова и масовних гробница из времена комунистичког режима. Сви којима је успело да се извуку из канџи комунистичких целата бежали су преко границе и уточиште и хлеб за породицу и себе налазили широм света, од Канаде до Аустралије. Уследило је исељавање Срба из свих бивших југословенских република током и након ратова на овим просторима.

Последњих година Србију највише напуштају млади и високообразовани појединци који у матичној држави не успевају да пронађу адекватно запослење. Решавању овог проблема посветићемо посебну пажњу.

Упркос страховитим притисцима и експлоатацији од стране режима страних земаља и незаинтересованом ставу домаћег, Срби у расејању су опстали, а захваљујући сналажљивости, радној способности и одговорном односу према раду, постигли су запажене резултате и учврстили свој економски и политички статус. Данас су то уважени грађани развијених земаља који се налазе у самом политичком, научном и пословном врху држава у које су отишли. Њихова имена се изговарају уз пуно уважавање и поштовање.

Данашњи режим у нашој земљи се, као и сви претходни, недовољно посвећено односи према Србима из дијаспоре. Српска радикална странка, с друге стране, од самог свог оснивања гаји изузетно добре и коректне односе са Србима из дијаспоре, редовно их обавештавајући о својим акцијама, актима и документима, о тренутном стању и новостима у српској политици, привреди и култури. Сарадња српских радикала са српским клубовима и удружењима широм света је континуирана и свеобухватна.

Поред огромне носталгије која мучи све исељене Србе и бриге за сународнике који живе у тешким економским условима, они су врло забринути због проевропске политике режима и очекују коначно освешћење српског народа и промену власти, а самим тим и долазак на кормило српске државе оних који ће и државу и однос према свим српским тековинама поставити на право место.

Држава треба да предузме све кораке да промени однос према овом делу Српства. Мора се посветити пажња организовању српских националних

клубова и помоћи Србима у расејању и омогућити повратак у земљу свим Србима који то желе. Онима који због пословних или породичних веза остају у страним земљама духовно ћемо приближити Отаџбину кроз све врсте манифестација и комуникација које је могуће и нужно организовати. На међудржавном нивоу, у сарадњи са земљама у којима Срби живе, утицаћемо на максимално побољшање статуса тих људи.

Учинићемо све да олакшамо изузетно тежак положај Срба у Црној Гори и данашњој Хрватској, јер су тамо наши сународници потпуно обесправљени.

С обзиром на то да је велики део Срба који живе у иностранству стекао углед и име у привредном свету, треба им предложити да дођу и помогну развоју наше земље и националне привреде. Свим Србима из расејања који би у земљу унели и пласирали капитал у привреду, куповином акција или финансирањем инвестиционих пројеката и изградњом фабрика, законом ћемо заштитити капитал од бирократске самовоље, а пореским и другим олакшицама омогућити инвестирање и стимулисати њихов повратак из света.

30. Полиција

Једна од најгорих варијанти организовања рада полиције је њено везивање за идеолошку и политичку основу режима. У вишестраначким системима у којима, поред партије на власти, делују и друге политичке партије, чији се политички и идеолошки програми у већој или мањој мери разликују од програма владајуће, такав однос према полицији је недопустив из више разлога, а пре свега због могућности злоупотребе полиције од стране режима у циљу ограничавања, сузбијања или чак гушења политичких и других права и слобода човека и грађанина. Што су режим и партија на власти склонији апсолутизму, то је и могућност злоупотребе већа. Полиција не сме бити идеологизована и исполитизована, нити сме обављати функцију чувара режима и заштитника идеологије и водећих личности партије на власти.

Криминалне радње многих представника власти, уместо да буду спречене у самом старту, бивају заташкаване и сакриване, а криминалци из редова врха режима се углавном кривично не гоне. Такав однос режима према полицији и полиције према режиму, властитим пословима и грађанима, више се не може толерисати. Српска радикална странка максимално ће се залагати да искључива улога полиције буде заштита унутрашње безбедности српске државе, личних, правних, имовинских, политичких, верских и других права и слобода грађана утврђених Уставом и законима и заштита уставног поретка на целокупној државној територији.

Српска радикална странка ће се залагати да се делатност полиције заснива на високом професионализму и деполитизацији. Као интегрални део система државне власти и система државне безбедности, полиција у свим кризним ситуацијама мора штитити Уставом гарантована права и слободе грађана и Уставом утврђени поредак од свих облика угрожавања и унутрашњих и спољних опасности.

Употреба снага и органа полиције је осетљиво питање и свако њихово непромишљено и самовољно ангажовање може имати непожељне и штетне последице политичке и социјалне природе. Исто тако, неизвршавање прописаних обавеза из њихове надлежности и делокруга рада, као и злоупотреба надлежности и овлашћења може довести до угрожавања уставности и законитости. Српска радикална странка инсистира да полиција не може ниједног тренутка да постане инструмент странке на власти, већ своју улогу и задатке мора извршавати искључиво у оквиру законом предвиђених надлежности, делокруга рада, права и овлашћења.

Својом савременом организацијом, оспособљеношћу и опремљеношћу, полиција треба првенствено да делује превентивно. Репресивно ангажовање полиције мора да буде примерено тежини ситуације и околностима угрожавања уставног поретка, живота и здравља људи и њихове имовине. Да би стручно и ефикасно обавила задатке који су јој поверени законом, полиција ће бити организована и оспособљена да целовито и систематски прати појаве из њене надлежности, да их процењује, предвиђа даљи развој и с тим у вези планира сопствене мере, средства, одговарајући систем рада, сврсисходну организацију послова, кадровску оспособљеност и међусобну хоризонталну и вертикалну повезаност свих делова полицијског система државе, полазећи од уставног начела недељивости безбедносних и државних интереса нације.

Контролу и надзор над радом свих органа полиције треба да врше одговарајући одбори и посебне комисије Народне скупштине. Све обавештајне и контраобавештајне државне институције интегрисаћемо у јединствени безбедносни систем чија ће основна улога бити да обезбеди нормално функционисање система државне власти, привреде и друштвених делатности у складу са законском регулативом.

Улога и задаци полиције морају бити прописани законом, како би се заштитила права и слободе грађана од свих облика самовољног полицијског угрожавања и како би се постигло да изван законом утврђених задатака ниједна државна институција нема право да тражи нити нареди употребу полицијских снага.

31. Војска

Српска радикална странка се залаже за организовање војске као професионалне службе, што онемогућава њену зависност од било које политичке партије и уједно спречава да активни официри и подофицири буду страначки организовани или ангажовани.

Камен темељац сваке државе представља њена војна моћ и способност да се одбрани од агресора. Управо због тога у већини земаља се издвајају огромна средства за наоружавање и опремање националних армија, а старешински кадар се уз посебан третман и тренажу припрема за будуће задатке и обавезе. Све државе које нису посвећивале довољно пажње одбрани врло су лако поражене и поробљене у тренуцима напада на њихову

територију. Једна од најбитнијих компоненти одбране, поред опремљености, јесте и неговање и развој патриотских осећања код припадника војске и народа у целини. Историја српског народа пуна је примера патриотске пожртвованости и личног жртвовања у одбрани Српства. Распад Југославије и Југословенске народне армије до краја је разоткрио и разобличио неколико основних симптома и предуслова који су довели до тог исхода.

Тек после распада Југословенске народне армије и формирања националних војски, до изражаја долази професионализам и морална свест дела српског официјерског кадра, углавном пуковника, мајора и нижих чинова. Из овога произлазе следећи закључци: способан српски официјерски кадар је деценијама намерно кочен у напредовању, спутаван и гуран на периферне дужности; на кључна места су постављани официјери других националности или српски официјери ограничених стручних способности, па према томе и врло склони полтронској послушности и удвориштву.

У ратовима деведесетих година прошлог века у одбрани Српства и заштити српских националних интереса учествовао је и огроман број добровољаца који су у одређеним ситуацијама чинили праве витешке подвиге. Корени појаве добровољаца у српском народу сежу далеко у српску историју, а данашњи добровољци само су наставак хајдучко-ускочко-комитско-четничких формација, те се као такви морају узети као битна компонента у организовању нове српске војске.

Војска мора да буде оспособљена да успешно изврши све додељене задатке и спроводи борбена дејства и остале пратеће активности у условима рата и оружане борбе. То подразумева јединствену концепцију и доктрину рата као својеврсне замисли програма делања српске државе; јединствену стратегију као општи план реализације доктринарног програма; формирање прикладног старешинског кадра оспособљеног за савремена борбена дејства, герилско ратовање и остале пратеће активности у рату са регуларном војском; формирање одговарајуће српске добровољачке организације у саставу војске; опремање војске одговарајућим средствима; формирање адекватног војно-школског и војностручног система образовања и усавршавања; успостављање и коришћење свих неопходних пратећих ресурса; развој војних наука и, посебно, израду и усвајање адекватне и победоносне војне доктрине. Српски радикали сматрају да одслужење војног рока не треба да представља обавезу и да у војсци треба да се ангажују искључиво појединци који имају predisпозиције и амбицију да се професионално баве тим послом.

Војска и све одговорне државне институције морају непрекидно превентивно деловати у циљу одбране Српства и заштите грађана. То деловање подразумева ангажовање свих развијених система информисања, узбуњивања, заштите и збрињавања, те специјализованих снага за евакуацију људства, средстава и добара, уз обезбеђивање снабдевања у градовима и општинама. То подразумева прецизно израђен и ваљано усвојен програм заштите и припреме становништва за деловање у случају оружане агресије, оружане побуне, природних и технолошких несрећа.

Морају се предузимати успешније активности са циљем сузбијања деловања страних обавештајних и осталих служби на српским територијама и за обуздавање негативног деловања разних мисија, делегација и појединаца из иностранства. Ова област се мора посебно уредити и систематски пратити. Ради заштите грађана, мора се континуирано спроводити акција елиминисања свих облика паравојних организација. Уједно је неопходно формирати неколико специјалних полицијских јединица, укључујући Јединицу за специјалне операције.

Србија не може бити војно неутрална, јер та неутралност не зависи од нас, већ од великих сила, а српски радикали се категорички противе уласку Србије у НАТО.

Затражићемо пријем у Организацију Уговора о колективној безбедности (ОДКБ) и омогућити формирање руских војних база на територији наше земље. На тај начин бисмо сачували територијални интегритет и суверенитет наше државе и заштитили се од свих евентуалних непријатељских напада.

32. Право на живот

Право на живот представља основно и најочигледније право човека. Људски живот је неприкосновен и нико не сме бити намерно лишен живота, а свачије право на живот биће заштићено законом.

Српска радикална странка је против смртне казне, јер и када је изречена због извршења најтежих кривичних дела, смртна казна је неправична зато што право претвара у његову супротност. Уместо да спречава злочин, смртна казна представља злочин који држава врши према појединцу. Ова казна је непоправљива, и када је изречена и извршена, не постоји никаква могућност да се она опозове, иако може бити изречена као резултат судске заблуде. Постојањем смртне казне не постижу се циљеви специјалне и генералне превенције у оквиру мера криминалне политике, јер досадашње искуство показује да ова казна није превентивно деловала на починиоце кривичних дела. Смртна казна је уједно неспојива са идејом поправљања починилаца кривичних дела и ресоцијализације осуђених, коју савремено кривично право прихвата као један од основних циљева казне као врсте кривичне санкције. На крају, у једном цивилизованом и хуманистичком друштву за чије се постојање залажу српски радикали, не би смело да има места за једну тако бруталну меру као што је смртна казна.

Српска радикална странка сматра да обавезе државе у погледу заштите права на живот морају бити одређеније и посебно наглашене. Неприкосновеност живота без прецизније одреднице којом би се држава обавезала да штити животе грађана, као и тачно предвиђених случајева апсолутно неопходне примене силе, под великим је знаком питања.

Неприкосновеност живота блиско је повезана са неприкосновеношћу људског достојанства зајемченог Уставом. Из тог разлога, српски радикали се противе донирању органа у свим случајевима осим када је донор изразио

своју вољу писаним путем у стању потпуне урачунљивости. Донором се не може сматрати неко коме се органи узимају мимо његове воље и сагласности.

33. Слобода и безбедност личности

За српске радикале слобода представља основну људску вредност и главно својство људске егзистенције, али и претпоставку и предмет сваког правног поретка. Слобода је претпоставка права утолико што су правна регулатива и правни прописи, баш као и сви остали облици друштвене контроле, могући само према човеку као релативно аутономном бићу. Да би се од некога захтевало одређено понашање, мора постојати могућност другачијег, па и супротног понашања. Са друге стране, слобода сваког појединца је истовремено и ограничена и заштићена у правном поретку. Политичка и правна историја прожете су борбом појединаца, свих врста друштвених група и читавих народа за признавање и правну заштиту њихових слобода.

Српска радикална странка сматра да је слобода човека неприкосновена. Слобода човека мора бити уставно-правна категорија и заштићена највишим правним актом као основна и превасходна људска вредност. Право на слободу и безбедност личности било би заштићено следећим одредбама:

1. Свако има право на личну слободу и безбедност. Никома се неће одузети слобода, осим у поступку предвиђеном законом: у случају законитог лишења слободe после осуде надлежног суда, у случају законитог хапшења или лишења слободe због неповиновања законском налогу суда или ради обезбеђивања испуњења обавезе прописане законом, у случају законитог хапшења или лишења слободe ради привођења лица пред надлежну судску власт због основане сумње да је извршило кривично дело, у случају лишења слободe малолетног лица на основу законите одлуке о васпитном надзору или ради привођења пред орган надлежан по закону, у случају превентивног изоловања у карантин ради спречавања ширења заразних болести, у случају спречавања вакцинације малолетне деце, у циљу спречавања друштвено поремећених лица да угрожавају околину као и спречавања уживалаца дроге у тежим облицима асоцијалног понашања.

2. Свако ухапшено лице биће одмах, на језику који разуме, обавештено о разлозима хапшења и могућности подизања оптужнице.

3. Свако лице ухапшено или лишено слободe одмах ће бити изведено пред суд и имаће право да му буде суђено у разумном року, или да буде пуштено на слободу до суђења. Пуштање на слободу може се условити јемствима да ће се лице одазвати позиву на суђење.

4. Свако лице коме је хапшењем или притварањем одузета слобода има право да покрене поступак у коме ће суд хитно испитати законитост лишења слободe и наложити пуштање на слободу у случају да је лишавање слободe било незаконито.

Ограничавање лишења слободe на таксативно набројане случајеве спречава све могуће злоупотребе и различита тумачења при хапшењу грађана.

Основна форма у којој се испољава неприкосновеност слободе човека састоји се у друштвеном признању и заштити телесног и моралног интегритета људске личности. Тиме ово право потврђује и превазилази, односно допуњује право на живот.

Истовремено са доследним спровођењем закона и поштовањем људских слобода, држава ће insistирати на поштовању права на слободу и безбедност личности грађана Србије који бораве у иностранству.

34. Право на поштовање приватног и породичног живота

Поштовање права на приватан и породични живот, неповредивост дома и преписке основна су људска права, која се најчешће називају правом на приватност, а којима се човеку обезбеђује друштвени и морални интегритет личности.

35. Слобода кретања и настањивања

Слобода кретања и настањивања представља право грађана да слободно путују у оквирима државног подручја и да се настањују где желе. Српски радикали сматрају да та слобода мора бити гарантована највишим правним актима, који би сваку повреду тог права строго санкционисали. Слобода кретања, ипак, није апсолутна и може се ограничити ради вођења кривичног поступка, у циљу спречавања ширења заразних болести и у интересу одбране државе.

36. Слобода мисли и савести

Слобода мисли, савести и вероисповести изведене су из корпуса основних личних права и слобода сваког појединца, а Српска радикална странка се залаже за њихово пуно поштовање и апсолутну правну и фактичку заштиту. Слобода мисли мора бити недодирљива и неприкосновена. Она представља негирање организованог и наметнутог идејног и моралног инквизиторства, туторства и командовања у односу на мисао и личност човека, те нико за изражену мисао не би смео бити позван на одговорност, нити мисао као таква може бити основ за било какву инкриминацију. Слобода мисли се, уз право на живот, забрану тортуре, право на законит и правичан поступак, право на слободу и личну безбедност и право на слободу вероисповести може сврстати у класична грађанска права која представљају прву генерацију људских права за чије се поштовање залажу српски радикали. Та права и слободе ни у случају јавне опасности не могу и не смеју бити деградирана. Код слободе мисли и савести ради се о унутрашњим духовним процесима који, без обзира на то какав им је садржај, не могу изазвати никакве спољне последице пре него што се јавно испоље.

Слобода мисли и савести представља право грађана да слободно промишљају и бирају свој поглед на свет. Суштина слободне савести представља слободно опредељење човека и значи слободу појединца да усвоји, прихвати и заступа филозофске, политичке, идејне, моралне и друге погледе

и ставове без икаквог спољног и механичког наметања туђег и страног мишљења. Слобода мисли и савести се манифестује коришћењем осталих права и слобода грађана (слободе научног и уметничког стваралаштва итд.) и уједно представља претпоставку за уживање многих других слобода и права.

37. Слобода вероисповести

Слобода вероисповести или слободно исповедање вере је једно од првих људских права за чије су поштовање готово сви народи и државе били заинтересовани. После вишевековних ратовања и погрома, дошло је до уверења да је одређени степен верске толеранције једина алтернатива бескрајним сукобима. Српска радикална странка сматра да право грађана да слободно исповедају своје религијско веровање, односно не исповедају никакво религијско убеђење, мора бити обезбеђено највишим правним нормама у нашој земљи. Такође, без обзира на вероисповест, сви грађани морају бити једнаки у правима и дужностима. Сваки грађанин може и има право и могућност да припада било којој верској заједници или да не припада ниједној од њих. Нико не може и не сме бити принуђен да постане члан неке верске заједнице, да остане члан заједнице или да из ње иступи. Грађани су слободни у учествовању у верским обредима и другим испољавањима верских осећања. Припадност некој верској заједници, учествовање у вршењу верских обреда или испољавање верских осећања, не смеју имати за последицу ограничења права која грађанима припадају по Уставу и закону. Са друге стране, припадност некој верској заједници или исповедање одређене вере не ослобађа никога од општих грађанских дужности, које грађани морају вршити на основу закона и других правних прописа.

Наведене верске слободе и права често остају празне декларације уколико друштвено-економски услови и цела друштвена клима у којима се посредно или непосредно врши притисак на свест грађана, не пружају услове за њихово реално остваривање. Српска радикална странка ће учинити све да уживање поменутих права и слобода постане стварна тековина свих грађана наше земље, а никако само празна гаранција и мртво слово на папиру.

38. Слобода штампе

Слобода штампе представља назив за слободу изражавања мишљења и информисања. Српска радикална странка, као партија изразито демократског карактера, залаже се за признавање права на слободу штампе, као једне од основних политичких слобода. Слобода штампе састоји се у праву да се било шта објављује без претходног прегледа и контроле. Разуме се, слобода штампе је тесно повезана са другим личним и политичким правима и слободама, као што су слобода савести и вероисповести, наставе, комуницирања, удруживања и окупљања.

Правно-политичке импликације слободе штампе искључују интервенцију власти у тој области јер не признају да само власт изражава општи интерес, већ заступају став да је у општем интересу и контролисати и критиковати власт, па сходно томе третирају штампу као аутономан друштвени чинилац.

Српска радикална странка сматра да су слобода мишљења и информисања неопходан услов брзог напретка људског друштва и предуслов функционисања демократије и развоја личности. Политичке снаге чија је превласт у друштву и држави заснована на тоталитаризму и грубој сили, систематски гуше слободу штампе. У нашој земљи одавно се могу препознати многи примери класичног и очигледног гушења ове политичке слободе. Контрола над многим видовима информисања и цензура која се над њима спроводи на најбољи начин одсликавају недемократску природу владајућих режима у Србији.

Српска радикална странка сматра да слобода штампе мора бити загарантована, осим у случајевима подстицања на вршење кривичних дела. Такође се залажемо за потпуно слободну размену информација и уношење иностраних штампаних публикација у нашу земљу, као и за потпуну слободу објављивања текстова и коментара на интернету.

Осим правног ограничавања слободе штампе веома су значајни и други методи којима се успоставља контрола над штампом од стране политичких и економских монопола и којима се намеће аутоцензура уредника и новинара, или се сложеном и дугом процедуром добијања разних дозвола отежава или онемогућава појављивање неподобних публикација. Српска радикална странка ће учинити све да слобода штампе буде апсолутно загарантована, а да формално-правне одредбе добијају стварну заштиту у свакодневном животу.

39. Право на слободу мирног окупљања и удруживања

Право на слободу мирног окупљања у најразличитије законом дозвољене сврхе представља једно од основних политичких права, које грађанима омогућава да јавно, заједно са својим истомишљеницима, изражавају своја убеђења и ставове о разним политичким и другим питањима од друштвеног значаја. Слобода удруживања представља још једно од класичних права грађана. Коришћењем ове слободе грађани стичу могућност да са својим истомишљеницима остварују најразличитије заједничке интересе. Посебан значај у том смислу има удруживање у политичке сврхе, у виду политичких странака.

Права на слободу мирног окупљања и удруживања начелно су призната у већини земаља, али се у многима од њих у пракси ограничавају на различите начине. Српска радикална странка се залаже не само за формално прокламовање права на слободу мирног окупљања и слободу удруживања, већ за њихово стварно поштовање и примену. Српска радикална странка сматра да би право на слободу мирног окупљања и удруживања требало да

буде регулисано у складу са међународноправним стандардима и нормама, тако да свако има право на слободу мирног окупљања и слободу удруживања са другима, укључујући право на образовање политичких странака, синдиката и приступање синдикатима ради заштите сопствених интереса. На уживање ових права не смеју се постављати никаква ограничења, осим оних која су неопходна у демократском друштву у интересу националне безбедности и јавне сигурности, ради спречавања нереда и криминала, ради заштите здравља, или ради заштите права и слободе других.

Насупрот томе, садашње правне норме предвиђају да се слобода јавног окупљања грађана може ограничити одлуком надлежног органа „због постојања безбедносног ризика”. Српска радикална странка сматра да се стварна слобода мирног окупљања не може свести на пуку обавезу државе да се не меша и да су надлежни органи дужни да осигурају безбедност како би учесници јавних скупова могли да демонстрирају без страха од физичког насиља својих противника. Слобода мирног окупљања и слобода удруживања морају бити гарантоване Уставом као највишим правним актом једне земље, а српски радикали ће обезбедити пуно признање таквих одредби.

40. Право својине

Српска радикална странка сматра да право својине, које се по класичним индивидуално-либералистичким концепцијама природног става сматра једним од најтемељнијих аутономних права, али и нужном претпоставком за остварење осталих права и слобода, мора бити загарантовано највишим правним актима у нашој земљи. Право на својину, као и приоритет права приватне својине, не смеју се ограничавати никаквим правним прописима.

Српска радикална странка се залаже за потпуну и апсолутну заштиту имаоца права својине, посебно приватне. Приватна својина мора бити поштована као „свето право”, а Уставом и законским прописима заштићена као темељни основ нашег система. Српски радикали ће гарантовати право заштите и одбране приватног поседа и својине знатно ширим правним одредбама него што је то случај у позитивно-правном систему. У држави српских радикала одбрана приватне својине била би дозвољена и применом самопомоћи.

41. Право наслеђивања

Свако арбитрарно одлучивање о праву наслеђивања мора у потпуности бити искључено.

Право наслеђивања мора бити регулисано највишим државним нормама, а Српска радикална странка ће на најбољи начин умети да заштити прокламоване правне принципе.

Поступци у овој области биће искључиво у надлежности судова.

42. Право на рад

Српска радикална странка се залаже да право на рад, као једно од основних права човека и као битна гаранција економске и социјалне сигурности

грађана наше земље, буде загарантовано највишим правним актима. По својој садржини право на рад, пре свега, обухвата слободу рада, тј. право појединца, грађанина, да слободно, према својим умним и физичким способностима бира своје занимање и запослење, односно да слободно одлучује о својој професији. Сваком грађанину, под истим условима који важе за све, морају бити доступни сви облици делатности и функције у друштву, што значи да се ни законом ни било којим другим подзаконским актом не смеју утврђивати различити услови за поједине категорије грађана.

Право на рад обухвата и право грађанина на услове рада који обезбеђују његов физички и морални интегритет и сигурност. Овим правом штити се интегритет човека као људског бића, који обухвата јединство његових биолошких, психичких и социјалних компоненти које омогућавају да се човек развије и испољи као личност приликом успостављања веза и односа повезаних са обављањем радне активности.

43. Право на образовање

Право на образовање представља право грађана да стичу образовање, почев од основног до највишег, и да на тај начин обезбеде пуни развој своје личности, али и допринесу подизању општег нивоа државне заједнице којој припадају. Српска радикална странка би право на образовање загарантовала уставним нормама, по којима би грађани имали право и могућност да, под једнаким условима утврђеним законом, стичу знања и стручну спрему на свим нивоима образовања, у свим врстама школа и другим установама за образовање. Преиспитаћемо систем дуалног образовања.

Нећемо затварати школе у селима, без обзира на број деце која се школују. И то је допринос развоју српског села.

Основно и средње школовање мора бити бесплатно и обавезно за све ученике. Државни универзитет мора бити доступан свима под једнаким условима, а свршеним средњошколцима мора се омогућити упис на факултете без пријемних испита, на основу склоности и резултата постигнутих током школовања. Редовно студирање на државним универзитетима мора бити бесплатно до последњег стадијума академских звања. Школовање мора бити доступно свима под истим условима.

Српски радикали се залажу за укидање школовања по болоњском систему, који се показао као неуспешан и неефикасан. Доласком на власт поново ћемо имплементирати традиционално образовање на свим нивоима и укинути ПДВ на уџбенике, књиге и наставна средства. Српски радикали такође ће спровести детаљан план реорганизације целокупне мреже основних и средњих школа и формирати комисију која ће испитати валидност факултетских диплома и магистарских и докторских дисертација свих државних функционера за које се посумња да су на незаконит начин дошли до стручних звања.

44. Право на законит судски поступак

Српска радикална странка сматра да једнакост свих грађана пред законом подразумева правну једнакост свих људи у коришћењу слобода и права,

као и регулисању обавеза у држави и према држави, једнакост свих грађана пред судовима, као и пред управним органима и властима. Самим тим, право на законит судски поступак мора бити највиши принцип уставноправног поретка наше земље.

У разним судским поступцима, сви законски и други прописи морају се на исти начин примењивати на све грађане, без изузетка. У складу с тим, право на законит и правичан судски поступак, а у тим оквирима и право на одбрану, право на тужбу и жалбу и презумпција невиности, биле би категорије заштићене највишим актом наше земље. Поштовање принципа независности и непристрасности судства представља основни предуслов за постојање и примену поменутих права и слобода сваког грађанина.

Српска радикална странка ће учинити све да право на законит и правичан судски поступак буде заштићено, не само формално-правним одредбама, већ и фактичким односом према свим грађанима.

45. Забрана дискриминације

Дискриминација данас представља појам који има специфично значење неједнаког поступања у односу на лица међу којима постоје расне, националне, верске, полне, статусне или имовинске разлике.

Дискриминација може бити правна или друштвена. Данас је правна дискриминација прилично ретка, али је зато још увек честа фактичка друштвена дискриминација, која се испољава не само у правно нерегулисаним областима већ и тамо где постоји регулатива, често и противно правним прописима. Забрана сваке дискриминације постала је принцип међународног права и основно начело сваког савременог правног поретка.

Српска радикална странка омогућиће уживање права и слобода без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, сексуално опредељење, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, права стечена рођењем, припадање некој националној мањини, имовинско стање итд. Искорењивањем дискриминације биће обезбеђена потпуна равноправност свих грађана наше земље.

46. Право странаца

Општа права и слободе су она права која су у подједнакој мери доступна странцима као и домаћим држављанима.

47. Право националних мањина

Српска радикална странка сматра да питање националних мањина и заштита њихових права и слобода представља један од показатеља стварног поштовања принципа равноправности и једнакости грађана, али и значајан показатељ степена развијености демократских односа у једној држави. Мањине представљају групе становника једне државе која се од бројно преовлађујуће већине разликују по основу извесних обележја које желе да негују и сачувају. Имајући у виду да права мањине, као колективитета, нису

ништа друго до саставни део комплекса људских права, Српска радикална странка сматра да и ова права, као и индивидуална права сваког појединца, морају бити заштићена у складу са највишим демократским стандардима. Сматрамо да је и правно и правично, и на крају крајева, разумно да се лицима међусобно повезаним, а која се по неком показатељу (вера, нација, етницитет, језик) разликују од већине становништва, обезбеди право на очување те посебности.

У нашој земљи питање заштите права националних мањина је посебно актуелно. Нажалост, захваљујући комунистичком систему, у другој половини прошлог века представници већинског народа били су угрожени, а припадници националних мањина повлашћени и привилеговани, посебно они који су учествовали у власти или јој били блиски по рођачкој и клановској линији. Српска радикална странка, као странка изразито демократске оријентације, учиниће све да права националних мањина буду загарантована највишим правним актима, као и прокламовано право да посебност добије и реалну заштиту.

Припадници мањина не могу и не смеју бити лишени права на сопствени културни живот и употребу матерњег језика и писма, што обухвата и право на школовање и образовање, као и право на објективно и непристрасно информисање. Поштујући принцип приватне иницијативе, дозволили бисмо потпуно слободну изградњу школа, универзитета и информативних кућа за припаднике националних мањина, али средства не би била обезбеђивана из државне касе, већ би они сами, према могућностима, морали да приступе изградњи, оснивању и отварању поменутих институција.

48. Принципи међународних односа

При конципирању спољне политике влада српских радикала држаће се основних цивилизацијских принципа међународних односа, међу којима су најважнији: принцип мирољубиве коегзистенције и активне сарадње равноправних држава и народа, принцип поштовања националне суверености, принцип немешања у унутрашње послове других држава осим у случају заштите индивидуалних људских слобода и грађанских права, принцип решавања међународних спорова мирним путем, као и принцип одбацивања употребе силе или претње силом у међународним односима.

Развијаћемо традиционалне пријатељске односе са народима и државама који су нам у најтежим историјским тренуцима помагали и са нама се у невољи солидарисали. Посебан пријатељски однос имаћемо са државама које нису признале самопрокламовану државу Косово и држављанима тих држава омогућићемо улазак у Србију без виза. Примењиваћемо принцип реципроцитета као стабилан и праведан начин уређивања односа са другим државама.

Српска радикална странка се противи уласку Србије у Европску унију, а залажемо се за евроазијске интеграције и свеобухватну сарадњу са Руском Федерацијом, Кином и другим пријатељским земљама. Нећемо прихватати

одлуке Европског суда за људска права у Стразбуру, јер се показало да само за Србе нема никаквих права у тим европским организацијама.

49. Дипломатија

Српска радикална странка сматра да се реорганизацијом Министарства спољних послова, као ресора надлежног и одговорног за дипломатске односе, послове и особље, може постићи значајан напредак у комуникацији са међународним организацијама и другим државама. Наиме, дипломатски представници који имају генералну функцију заступања своје државе и преговарања у циљу регулисања појединих питања из области међународних односа не смеју бити ислужени политички функционери који ће без мотива и реалне политичке одговорности обављати послове мимо државних интереса. Српски радикали ће учинити све да се кадровска структура дипломатских представника наше земље значајно промени, тако што ће места дипломатских и конзуларних представника добити млади, високообразовани, стручни и одговорни људи који ће умети да штите интересе своје државе и својих грађана у земљи пријема. Њихов основни задатак био би да настоје постићи што бољу позицију наше земље у преговорима у циљу регулисања појединих питања из области међународних односа, као и да пажљиво прате све што се догађа у држави у којој су акредитовани и да своју владу обавештавају о свему што може бити од интереса за нашу земљу.

Однос према страним дипломатским представницима у нашој земљи био би установљен у складу са међународноправно признатим нормама и стандардима, али по принципу реципроцитета, тј. у складу са третманом који стране земље или међународне институције одреде према дипломатским представницима наше земље. Стране амбасаде неће моћи да проводе анти-српску политику у Србији.

50. Однос према међународним организацијама

Међународне организације представљају формално институционализоване облике међународних односа заснованих на добровољној основи. Чланови међународних организација су државе, као суверене политичке јединке, чија воља и интерес представљају једини релевантни чинилац при приступању и учествовању у раду неке од међународних организација. У складу с тим, Српска радикална странка ће настојати да наша земља буде члан оних међународних организација које ће поштовати њену суверену вољу и интересе, као и принцип немешања у унутрашње ствари и послове сваке државе.

Наша земља нема разлога за приступање појединим међународним организацијама које служе за спровођење политичке воље једне државе или групе држава, а на штету преосталих чланова такве организације. Самим тим, енергично се противимо евентуалном приступању Европској унији, чије су водеће земље чланице финансијери и промотери самопроглашене независности јужне српске покрајине – Косова и Метохије. Европска

унија не признаје суверенитет и територијални интегритет наше земље и самим тим, чланство у овој организацији и прихватање и спровођење њених одлука представљало би потпуно погрешан и контрапродуктиван потез. Једнако погрешан потез било би приступање злочиначком НАТО пакту, који је извршио агресију над СР Југославијом а потом на истоветан начин разорио и многе друге нама пријатељске и слободарске земље.

Српски радикали се залажу да наша земља оствари сарадњу и приступи оним међународним организацијама чији ће основ деловања бити сарадња, солидарност, а никако притисци, уцене и сила.

Међународне организације нису и не смеју бити супститут државе, него тела преко којих се остварују заједнички и општи циљеви више држава чланица. Српска радикална странка сматра да би наша земља требало да приступи бројним међународним специјализованим агенцијама које се успостављају међународним споразумом, а носе одговорност у оквиру привредних, културних, васпитних и других сродних питања. Такође, српским радикалима су пожељни сви видови регионалног организовања којима би превасходни циљ био унапређење политичких односа, економског просперитета и солидарности између сродних држава и народа.

III Економски програм

51. Тржишна привреда

Полазну претпоставку развоја друштва у програму Српске радикалне странке представља концепт тржишне привреде.

Слободним уговарањем услова размене постиже се максималан тржишни положај свих учесника у размени, а цене добара и услуга формирају се по неспутаном деловању економских закона понуде и потражње. У том случају, било каква интервенција јавне власти у сфери формирања цена је принудног карактера и нерегуларна. Интервенционизам државе и њен утицај своди се на дефинисање нивоа цена преко пореског механизма, система царинске заштите и стварања услова за улагања у областима које политика дефинише као приоритетне.

Тржишна привреда која за основно полазиште има приватну својину треба да оствари следеће циљеве:

- самосталност и независност привредних субјеката у односу на центре политичке моћи, њихов утицај и могуће притиске;
- слободан развој приватног предузетништва са фокусом на мала и средња предузећа која се могу брзо и једноставно прилагођавати свим захтевима тржишта;
- реформу села и сеоског привређивања и постизање конкурентности српских пољопривредних производа, сеоског туризма и осталих повезаних привредних грана;
- повећање ефикасности кроз ревитализацију тржишног механизма и убрзање привредног раста смањивањем укупне јавне потрошње и пореске

пресије и остваривање услова за пораст запослености и повећање страних директних инвестиција;

- развој информационих система и дигиталних технологија, као предуслов брзог и успешног укључивања у регионалне и светске привредне токове;

- пораст нивоа привредног развоја и активности уз истовремено поштовање најсавременијих еколошких стандарда;

- равноправно укључивање Србије у светске привредне процесе и интеграције, што је могуће постићи само ефикасном тржишном привредом са развијеним и ефикасним финансијским институцијама, стимулативном монетарном и фискалном политиком и стабилним тржиштем капитала и хартија од вредности;

- повећање индивидуалне слободе и демократије уз стриктно поштовање основних закона и пословног морала;

У циљу конкурентности пољопривредних производа раскинућемо Споразум о стабилизацији и придруживању и максимално афирмисати Споразум о слободној трговини са Руском Федерацијом.

Није могуће имати јаку социјалну државу ако не постоји јака и стабилна привреда. Кључни елементи у остварењу богаћења целог друштва су одговорна социјална политика и истински слободна економија и тржиште као модел који нема алтернативу. Потребно је развијати привредни систем који кроз конкуренцију подстиче све грађане да се труде да буду што успешнији и богатији, уместо да чекају да им држава обезбеди благостање.

52. Испитивање спорних приватизација

Залажемо се за приватизацију, сматрајући да ефикасан привредни систем мора бити заснован на принципима ефикасности, конкуренције и приватног власништва. Приватизација, по схватању српских радикала, има за основни циљ дефинисање власничких права и увођење тржишног система заснованог на конкуренцији која форсира општу економску ефикасност и бржи излазак из кризе.

Нажалост, на власт су након петооктобарског пуча дошли непоштени и нестручни политичари, који су процес приватизације спроводили искључиво вођени намером да присвоје што већу материјалну корист. Неуспех процеса приватизације мери се не само милијардама долара сакривеним по иностранству и раскошним некретнинама у власништву досманлијских политичара и њима блиских тајкуна, већ пре свега стотинама уништених предузећа и стотинама хиљада радника који су остали без запослења.

Српски радикали ће спровести детаљну ревизију процеса приватизације, како би се прецизно утврдиле чињенице колико је фирми продато и по којој цени и колико је радника остало без посла. Посебно ћемо се ангажовати на расветљавању свих околности повезаних са 24 приватизације које су од стране више институција означене као спорне. Имајући у виду да је криминалним процесом приватизације начињена огромна штета грађанима

и привреди наше земље, инсистираћемо на кривичној одговорности свих појединаца умешаних у криминалне приватизације.

Домаће фирме, некадашњи гиганти, распродати су у буразерској приватизацији, а на њиховом месту ницали су и ничу велики тржни центри.

Многа некада успешна предузећа завршила су у рукама домаћих тајкуна и странаца који се несавесно односе према имовини и запосленима. Потребно је имати свест о томе да инострани улагачи капитала долазе у нашу земљу искључиво руковођени профитом, што у крајњој линији подразумева одлив профитних ефеката у иностранство. Убедљиво најкоректнији однос према домаћим капацитетима показали су инвеститори из Руске Федерације, Народне Републике Кине и Азербејџана, због чега се залажемо за што интензивнију привредну сарадњу са овим земљама.

Приватизација се не сме обављати у предузећима која се данас налазе у монополском положају, што свакако може да оспори стварање тржишног амбијента пословања. У процес приватизације не ваља ићи без створених услова конкуренције. Остајање на монополу подразумева понашање по сопственом нахођењу и диктирање цена којима се обезбеђује покриће свих нерационалности у пословању.

Приватизација стратешких природних добара је могућа до максималних 49 процената, а држава мора остати већински власник.

Законодавство у овој области мора новим критеријумима да обезбеди процену вредности имовине, која ће бити подложна контроли и оцени јавности, тако да се евентуално оспоравање заснива на економској аргументацији, а не на незадовољству сопственом позицијом. Досадашња лоша искуства морају послужити као лекција која ће омогућити даље спровођење приватизације по моделу који ће поштовати логику капитала уз уважавање специфичности појединих грана и области. Тржиште капитала једино има легитимитет непристрасности, док све остало може довести до бесцења или прецењености.

53. Пореска политика

Српски радикали ће доласком на власт побољшати економску и социјалну ситуацију у земљи, смањити сиву економију и рад на црно. Успоставићемо систем у коме ће послодавци бити у обавези да плаћају све порезе и доприносе. Обезбедићемо средства за значајно повећање плата и пензија уништавањем увозничког лобија, који је најбогатији у Србији и који је највише допринео кризи. Поново ћемо увести царине на робу из Европске уније и на тај начин заштитити домаћу производњу, пре свега пољопривреду и производњу хране.

Увођење царина на робу из Европске уније обезбедиће нашој држави приходе веће од пола милијарде евра. Добијена средства биће искоришћена у виду подстицајних средстава за развој других видова домаће производње, као и за финансирање јавних радова и повећање плата и пензија.

Потпуни препород домаће економске ситуације постићи ћемо уласком у царинску унију Русије, Белорусије и Казахстана. На тај начин моћи ћемо да увозимо нафту и гас по ценама три до четири пута нижим од садашњих и да без плаћања царина пласирамо домаћу робу на огромном евроазијском тржишту.

Донећемо низ прописа којима ћемо претворити нашу државу у оф-шор зону. Формирање тзв. „пореских рајева” у најнеразвијенијим деловима Србије привукло би значајан износ страног капитала. Полагање новца у домаће банке довело би до вишка стране, стабилне валуте и омогућило појефтинјење кредита и смањење каматних стопа. Широм света у оптицају су огромне количине новца непознатог порекла. Циљ државе не треба да буде истрага о пореклу страног новца, већ искључиво привлачење што већег износа. Уједно се мора спроводити строга контрола страних банака које послују у нашој земљи, како не би могле да износе штедне улоге страних резидената, већ искључиво сопствену зараду на име наплаћених камата.

Најважније претпоставке за спровођење новог пореског система су: потпуно регулисање питања својине, функционисање слободног тржишта и слободне конкуренције, ефикасна и способна централна емисиона банка, као и слободан проток информација, капитала, роба и радне снаге. Српска радикална странка је уверена да је неопходно сломити битну полуку доминације политике и регионализма над економијом, не водити политику двојног буџета где његов највећи део остаје изван увида и ингеренција јавности, и прекинути политику селективног усвајања и спровођења мера, што је већ дуже време пракса код нас. Изворе јавних прихода за финансирање своје потрошње држава мора да обезбеди у добити оствареној од царина и пореза. Тржиште није у толикој мери перфектан регулатор да би се у потпуности искључило свесно друштвено усмеравање привредне динамике. Предузећима је неопходна ангажованост државе на доношењу мера економске политике у оквиру којих је значајна полука тржишне способности и предузећа баш пореска политика. Тржиште јесте регуларни арбитар, али добар део алокативних и редистрибутивних функција извршава механизам фискалног система и пореске политике.

Државни циљеви треба да прекораче фискалне међе и уђу у сферу економског и социјалног развоја. Држава мора на оптималан начин да употреби моћне инструменте који јој стоје на располагању: јавне приходе, јавне расходе, буџетску равнотежу и друго. Битан предуслов спровођења тржишних принципа у привреди је синхронизација монетарне и фискалне политике.

54. Буџетска политика

Границе јавне потрошње су еластичне и због таквог карактера она мора да буде верификована од стране друштва и мора добити статус „признате потребе” како би стекла право на буџетско покриће. Верификација се постиже у демократској процедури законодавне и извршне власти, на којој

инсистира Српска радикална странка. Ова верификација је нужна јер је држава једна врста монопола који подразумева понашање по свом нахођењу и диктирање такве цене свог коштања којом се обезбеђује покриће свих својих нерационалности. Скупштинска верификација сваке буџетске ставке је неопходна и зато што један велики изум приватног предузетништва, стечај, не може да буде примењен на државу.

Досадашње искуство показује да се власт у доношењу буџета и укупног обима јавних расхода служила следећим методама: нереалном проценом друштвеног производа, увек увећаном како би учешће обима јавних расхода у друштвеном производу изгледало што ниже, конфузним и непрегледним ставкама трошкова у којима се бујање државног апарата и бирократије може назвати рационализацијом и некритичким преузимањем разних буџетских потрошача, деценијама уназад навикнутих на буџетско финансирање. Досадашња пракса у земљи показује да задуживање ради покрића буџетског дефицита има неизбежно инфлаторни карактер. Задужења државе према Народној банци само се трансформишу у дугорочне обавезе и одлажу, заједно са доспелим каматама. Инфлаторни карактер оваквог покрића био би избегнут једино у случају да држава обезбеди виши додатни ниво јавних прихода, из којег би било могуће вратити кредите. Како се то у пракси оваквог привредног система и скупе државе са високом јавном потрошњом не може очекивати, то је начин за смањивање издатака из буџетског дефицита оштро смањивање издатака из буџета.

Српски радикали инсистирају на томе да усвајање завршног рачуна буџета мора постати обавеза власти која се не сме избегавати нити одлагати.

55. Народна банка и политика стабилног динара

До успостављања и јачања улоге тржишних механизма и јачег деловања економских критеријума, који ће се нужно десити спровођењем корених економских реформи, по становишту српских радикала, мере економске политике за спровођење политике стабилног динара морају обухватити усаглашене мере: за стабилизацију цена и услуга; за усаглашено вредновање на финансијском тржишту (каматне стопе); у области девизног пословања (девизни курс динара) и у области вредновања рада (зараде).

Право решење у области каматне политике налази се у успостављању тржишних односа, са својиним позитивног индивидуалног власника, где функционише принцип еквивалентног давања – узајмљивање капитала и новца има своју цену, одређену односима понуде и тражње.

Стабилан новац претпоставља стабилну и јаку привреду, а она сигурно није могућа без приватне иницијативе, предузетништва, елиминације „меког буџетског ограничења” и успостављања равнотеже у јавним финансијама.

56. Монетарна политика

Српски радикали инсистирају да монетарна политика, а посебно примена емисије новца и сви токови емисије и повлачења новца, морају бити

под контролом Народне банке, а она опет под јавном контролом Народне скупштине. Народна банка мора испуњавати своју обавезу подношења годишњих извештаја о монетарној политици, уз образложење свих фактора који су утицали на спровођење те политике. Остваривање овог задатка могуће је уз снажну правну државу, одговорну владу и деполитизацију економске политике уопште. Најскупљи начин спровођења и одржавања неодговорне власти је управо злоупотреба монетарне политике.

Истраживања су показала да у структури инфлације у принципу преовлађују два генератора: монетарна политика (38%) и инфлациона очекивања – инерција (50%). Али, ако инфлациона очекивања представљају прави ризик привређивања у смислу губитка капитала, она су у ствари реална рачуноводствена величина, а не психолошка компонента инфлације и као таква, само су последица основног генератора – монетарне политике.

Новчане супституте креирају и јавна предузећа одлажући испуњење својих обавеза и акумулирајући доспеле дугове у својој пасиви. Реч је о синдрому неликвидности и ендемично уграђене финансијске недисциплине која је својствена свим облицима државне својине.

Српска економија не може се опоравити ослањањем на Међународни монетарни фонд и Светску банку, због чега је неопходна значајна промена економске политике. Основно опредељење мора бити рестриктивна монетарна политика у комбинацији са значајним структурним променама. Залажемо се за потпуни прекид сарадње са међународним финансијским институцијама, поучени искуством многих земаља које су након дистанцирања од Међународног монетарног фонда и Светске банке веома успешно опоравиле своју економију.

57. Платни промет

Тржишна економија либералног типа, заснована на новим власничким односима, поставља пред платни промет сложене задатке као што су: брз трансфер емитованог и готовог новца до његовог корисника; апсолутно спречавање свих појавних облика илегалне емисије у каналима платног промета; праћење и дневно информисање о висини, структури и дисперзији новчане масе; праћење обима и структуре коришћења новчаних сурогата у процесу плаћања; праћење и дневно информисање о ликвидности укупног финансијског система и његових појединачних учесника; брз и поуздан вишекратни дневни трансфер средстава између учесника у платном промету, ради смањења потреба за новом емисијом новца (повећањем коефицијената циркулације средстава) и друго.

Како би сви сложени задаци платног промета били успешно обављани, неопходно је да држава у сваком тренутку располаже најсавременијим и најпоузданијим информационим системима. Најсложенијим методама енкрипције података биће спречен сваки евентуални покушај њиховог брисања или накнадне измене.

58. Банкарски систем

Креатори економске и монетарне политике заборављају да су и банке предузећа, чија пословна политика треба да обезбеди три основна циља: остварити што већу дивиденду за своје акционаре; већу камату за штедише; повољне услове рада и солидне зараде за запослене. Ова три циља подразумевају законом прописан услов да банка самостално обавља делатност ради остваривања добити.

Међутим, ревитализација банкарства и постављање ове области економског живота на реалне основе у условима тржишне економије нису могући без решавања питања спољних дугова и увођења нових, рестриктивнијих правила пословања страних пословних банака, којима не сме бити дозвољено да поново остварују екстрапрофит на штету грађана, као што је то био случај приликом издавања стамбених кредита индексираних у швајцарским францима.

Примат над страним банкама даћемо домаћим банкама.

59. Финансијско тржиште

Развој финансијског тржишта у нашој земљи је у најделикатнијој фази: на средишту путева његовог даљег развоја или таворења у оквирима најелементарнијих форми. Пракса показује да се врши тржишни трансфер новца и кредита, да се на тржишту котирају дуговне хартије од вредности и привреде, али да тржиште не функционише у сегменту власничких хартија од вредности, односно средњорочних и дугорочних финансијских инструмената. Једном речју, финансијско тржиште је неразвијено, а у делу власничких хартија од вредности га готово и нема.

60. Решавање проблема задужења индексираних у страниој валути

Држава на челу са српским радикалима решиће проблем грађана задужених у швајцарским францима, али и у еврима. Проблем ћемо решити у складу са закључком Врховног касационог суда, који је заузео став да стамбени кредити индексирани у швајцарским францима нису ништавни само уколико је банка доставила доказ да се задужила у тој валути за пласман одобрених средстава. Стране банке у нашој земљи противзаконито су индексирале кредите у швајцарској валути, с обзиром на то да су средства пребацивана на рачуне клијената у домаћој валути. Нема сумње да су стране банке свесно пласирале индексирани кредите да би оствариле екстрапрофит, а клијенте нису адекватно информисале о свим аспектима кредита, потенцијалним ризицима и економским последицама закључења уговора. Још један проблематичан аспект је чињеница да су кредити одобравани грађанима који су због валутне неусклађености на дуги рок потпуно кредитно неспособни у односу на швајцарску валуту.

Власт српских радикала ће показати пуну одговорност према превареним грађанима и понудити реалан план деиндексације кредита у домаћу

валуту. Израдићемо детаљан концепт који ће омогућити да буду обештећени и они грађани којима је имовина одузета због немогућности плаћања кредитних рата, као и они који су на име каматних стопа исплатили нерелативно велике суме. Порески обвезници не би требало да носе било какав терет приликом решавања проблема које су у свом покушају преваре грађана направиле пословне банке у приватном власништву. Преношење свих трошкова деиндексације на банке апсолутно не би довело до урушавања финансијско-банкарског система, с обзиром да је издавањем индексираних кредита генерисан екстрапрофит који вишеструко надмашује све евентуалне трошкове.

Кредити ће моћи да се дају грађанима и привреди искључиво у домаћој валути.

61. Државни дугови

Српска радикална странка је развила комплексан концепт ликвидације спољних дугова. Конверзије спољног дуга земље су један од начина за смањење дела дуга. Тим пословима врши се продаја дуга на секундарном тржишту уз попуст, значи испод номиналне вредности, чиме треба да се реше два проблема: смањење кредита и долажење до нових инвестиција. Основни начини конверзије који се помињу су: откуп девиза, извоз са наплатом динара из конверзије, извоз ради откупа сопственог дуга, наплата извоза на кредит, продаја дуга ради улога у неку домаћу фирму.

У оквиру садашње међународне дужничке стратегије, у светској пракси постоји неколико начина редукације дугова, и то: трампа или конверзија дуга у акцијски капитал, замена потраживања, откуп дугова и смањено сервисирање дугова. Конверзија дуга у акције је једна од техника смањења спољних дугова које се употребљавају у међународној пракси дужничко-поверилачких односа. Са заоштравањем светске кризе дугова, финансијска тржишта су се развила за продају дела дугова земаља у развоју, које ове имају према међународним комерцијалним банкама. У последње време расте број трансакција ове врсте које су корисне за све учеснике: комерцијалне банке, инвестиционе компаније и земље дужнике. Финансијска трансакција „улог уместо дуга” састоји се у следећем: комерцијалне банке продају са попустом одобрени а неизмирени дуг, који је начинила нека јавна агенција или приватно предузеће у земљи дужника. Страни инвеститор, најчешће мултинационална компанија, га купује са попустом и подноси централној банци земље дужника, која га откупљује по пуној или нешто нижој вредности у домаћој валути по текућем девизном курсу. На тај начин инвеститор је дошао до акцијског капитала у домаћој валути који улаже у неко профитабилно предузеће у тој земљи.

Практично, финансијска операција би изгледала овако: земља дужник има спољни дуг према комерцијалној банци 100 милиона долара. Пошто је свесна да га тешко може наплатити због неликвидности свог клијента, банка одлучује да ово своје потраживање прода некој другој финансијској институцији или компанији по нижој тржишној цени, од рецимо 60 милиона

долара. Тако банка добије одмах бар 60 милиона долара, али пристаје и на губитак од 40 милиона долара, јер постоји опасност да, због тежине проблема, не добије ништа. Купљени дуг од 60 милиона долара компанија замењује за, рецимо, 80 милиона долара код банке земље дужника у националној валути, и куповином акција улаже их у њену привреду. На тај начин банка поверилац се ослобађа несигурног кредитног потраживања, међународна компанија која је откупила дуг такође има корист, а земља дужник олакшава терет свог задужења.

Присуство страног инвеститора може да побољша раст националног производа дужника, управљање у привреди и банкама, увоз технологије и знања и да ојача секундарно тржиште хартија од вредности и акционарство. Интерес могу да нађу банке повериоци, улагачи, као и фирма и банка које су раније узимале кредите и тако се задуживале. На тај начин иностране банке се ослобађају проблематичних дугова, могу прилив поново да инвестирају у неки посао (који би покрио дисконт и створио нови профит). Што се инвеститора тиче, они добијају под повољним условима локалну валуту уласком на тржиште земље дужника, доносе нову технологију, меџмент и додатни капитал. Сама земља дужник тиме смањује спољни дуг, може да очува девизне резерве, репатрира одбегли капитал и да се врати на међународно тржиште капитала.

За овакве послове битна је и одговарајућа општа политичка клима, спровођење системских промена, спремност да се иде у приватизацију, правна сигурност и слично.

62. Улагање страног капитала

Економска политика коју су започеле досманлије, а наставила напредњачка власт није успела нигде у свету и ми је видимо као погубну, бесмислену и деструктивну. Недопустиво је плаћање страним фирмама огромних сума новца да отворе фабричке погоне у нашој земљи и запосле наше људе. Странци тренутно могу да рачунају на чак 10.000 евра по сваком отвореном радном месту. Држава се уједно одрекла свих пореза и доприноса на плате које исплаћују ове компаније, тако да је њихово пословање у нашој земљи потпуно неоправдано са економске тачке гледишта. Актуелни режим и његови претходници субвенционисали су отварање фабрика како би у предизборним кампањама имали са чим да изађу пред грађане.

Српски радикали сматрају да је субвенционисање страних фирми недопустиво и да на дуги рок наноси несагледиву штету домаћој економији и индустрији. Уместо креирања фиктивне запослености у сврху пропаганде, далеко би оправданије било поделити субвенције грађанима наше земље који су остали без посла и помоћи им да покрену предузетничке активности.

Пословање страних фабрика на територији наше земље доводи до вештачког раста ставки увоза и извоза и фиктивног повећања трговинског салда са Европском унијом. Компаније увозе делове које користе у производњи

а извоз готових производа третира се као домаћи извоз, иако то суштински није.

Доласком на власт укинућемо субвенције странцима и тај новац употребити за јачање потенцијала домаће привреде. Власт српских радикала биће отворена за страна улагања, али неће толерисати некоректан однос према домаћим радницима, које странци тренутно запошљавају само док се не потроши вредност субвенција, а потом одлазе у друге државе. Уместо купљених инвеститора из Европске уније, предност ћемо дати компанијама из Руске Федерације и Народне Републике Кине које су показале спремност да улажу сопствена средства у нашу привреду.

Концесије, као специфичан вид међународне економске сарадње, за земљу попут наше представљају добар вид мобилизације свих расположивих средстава у циљу убрзања привредног развоја (почев од природних богатстава до радне снаге). Позитивне последице и разлог за остварење оваквих односа састоје се у томе што држава не улази у инвестициони ризик и што нема издатке око пласмана производа. У држави предвођеној српским радикалима, концесије ће моћи да добију само најозбиљније компаније, које ће поштовати рокове и нудити најбољи однос цене и квалитета радова.

63. Привредни развој и његово финансирање

Српским радикалима је јасно да су развојни проблеми тако велики и тако сложени да финансирање привредног развоја више не може бити једнострано. Привредни развој подразумева бољи квалитет живота за већину становника, као и њихово очекивање да ће им квалитет живота и даље расти. Најважнија карактеристика привредног развоја је чињеница да он више није могућ без развијених и сложених финансијских тржишта.

Број становника чији квалитет живота треба побољшавати је већи него икада. Досадашње побољшање квалитета живота довело је до тога да је данас просечан век становништва дужи него раније. Исто тако, еколошки проблеми које може изазвати примена нових технологија данас су већи него пре. Мали поремећаји у променама националних производа, које у прошлости нико не би приметио, данас утичу на живот великог броја људи. Модерна средства комуникације су довела до тога да су животни захтеви већине људи знатно другачији и већи него икада раније. Наш доживљај квалитета живота постао је веома сложена имагинација. Економски систем мора да одговори на многе разноврсне, комплексне, старе и нове захтеве. Једини начин да се то постигне је развој сложених финансијских тржишта. Робно-новчана привреда је до сада најбољи начин привређивања, јер у таквој привреди постоје и робна и новчана тржишта.

Основна обележја привредног развоја су: раст укупног националног производа, раст нето националног производа, раст нето националног производа по становнику, раст продуктивности економског система и раст ефикасности економског система. Раст ефикасности и продуктивности су темељ увећања развојних способности. Процес привредног развоја је у ствари процес организационих промена.

Међутим, домаћи ресурси се могу боље организовати. Производна, управљачка и власничка структура расположивих средстава се могу и морају мењати. Прелаз имовине у вештије руке би могао бити и дефиниција привредног развоја. Уколико се директним порезима стимулише развој тржишта и фактора производње и ваљано економски вреднују средства, могло би се остварити преузимање средстава од стране оних који ће их ефикасније употребити. Тржишна привреда има велику способност саморегулације.

Основна полуга развоја тржишне привреде су предузетништво и дозирана улога државе у стварању услова привређивања. Улога државе се пре свега мора огледати у стварању стратегије која обезбеђује привредни раст и структурне промене у привреди, уз стабилност домаћих цена, контролу инфлације и уравнотежен платни биланс земље.

Доминантна улога у привредном развоју мора припадати развоју тржишта капитала. Деонице и обвезнице предузећа и пословних подухвата се купују и продају на финансијском тржишту. Велики коефицијенти обрта на финансијском тржишту траже и налазе себи одговарајуће коефицијенте капитала у реалном сектору. На тај начин се радикално увећава стопа раста продуктивности привреде и ефикасности система. Предузетништво и брза примена организационих иновација помажу да се са што мањом имовином, енергијом и другим расположивим средствима оствари велики укупни производ. Захваљујући великој флексибилности и погодној расподели ризика, ово је најуспешнији модел финансирања привредног развоја, чијом применом долази до крупних технолошких и организационих промена.

Тржиште капитала и друга финансијска тржишта могу да омогуће да се побољша употреба расположиве имовине и да се заиста користе расположиви извори развоја. Кад се од мале имовине жели начинити велики производ, то се постиже само увећањем коефицијента обрта имовине. Финансијска тржишта то омогућавају. Увећање продуктивности ће произаћи из тога. Улога савремене државе у домену привредног развоја састоји се у мерама посредног регулисања привредних токова. У те мере убрајају се: политика прерасподеле националног дохотка кроз буџет, порезе, царине и таксе, спољнотрговинску размену и друге економске односе са иностранством, научна истраживања и технолошки развој, рационално коришћење простора и привредних ресурса, заштита и унапређење животне средине. Како постоје сектори привреде у којима тржишни механизам не обезбеђује стабилност понуде, државни сектор заснован на власништву и сувласништву државе, где се она јавља као инвеститор или суинвеститор и носилац пословне политике, јесте нужан, али мора бити сведен на најмању могућу меру, због чињенице да је држава лош предузетник.

64. Регионални развој

Регионална политика у визији српских радикала чини важну компоненту развојне политике, при чему се њен циљ своди на постизање прихватљиве

толеранције регионалних разлика. Активна регионална политика мора бити у функцији потпунијег коришћења укупних привредних потенцијала, смањења притисака на „градску” запосленост, смањења укупних друштвених трошкова (због екстремне концентрације економских и других активности), смањења разлика у квалитету животног стандарда и равномернијег економског оптерећења животног простора.

Отежано задовољавање егзистенцијалних потреба и нижа социјална сигурност у животном амбијенту мање развијених не могу се надокнађивати никаквим акцијама на кратак рок и мерама субвенционизма. Минимални инфраструктурни стандард је предуслов минималне социјалне сигурности и заснивања ма какве економске активности. Јавне инвестиције у инфраструктуру неразвијених подручја имају за циљ да обезбеде животни стандард и радне услове који бар у скромној мери прате достигнућа епохе. Територијална равномерност економских активности ће у великој мери бити условљена територијалном дистрибуцијом нових инвестиција.

У тржишној привреди спонтани процеси доводе до фаворизовања развијених делова преко концентрације развоја, а на штету мање развијених. Међутим, постоје мере којима се може утицати на равномерност активности у територијалном смислу. У те мере спадају услови инвестиционог кредитирања, обезбеђење допунских инвестиционих средстава из јавних финансијских извора, фискална политика и јавне инвестиције.

Поред економских критеријума интензивирања економских активности у мање развијеним подручјима, који морају обухватати и секторски и територијални аспект, мора се водити рачуна и о ванекономским мотивима регионалног развоја: задржавању становништва на стратешки важним подручјима, променама демографске односно етничке структуре, стишавању социјалних напетости, солидарности и слично.

Приликом интензивирања развоја одређених подручја морају се реално сагледати основни локациони чиниоци конкретне производње, а нарочито расположивост потребне радне снаге, њена производна занимања и искуства, као и близина, обим и квалитет потребних сировина. Инвестиције ће имати подстицајно дејство на укупну економску активност одређеног подручја ако, пре свега, ангажују локалну радну снагу и омогуће локалну дистрибуцију дохотка односно повећање дохотка по глави становника у непосредном окружењу.

Стимулисање приватних инвеститора са подручја локације инвестиционих објеката или одговарајућег завичајног порекла је од врло важног утицаја. Ова категорија инвеститора може бити најистрајнија у инвестиционом подухвату на подручју са којим постоје њихове емоционалне везе. Повратак економских емиграната такође може значајно допринети оживљавању економских активности.

Значајан допринос равномернијем регионалном развоју може дати и децентрализација престонице, са стварањем неколико метропола у земљи.

65. Спољна трговина

Српским радикалима је јасно да се излаз из постојећих тешкоћа у спољној трговини не може наћи путем ограничавајућег увоза, нити политиком извоза по сваку цену, већ пре свега предузимањем потребних мера за стварање ефикаснијег система, повећање продуктивности рада и смањење трошкова производње. Либерализација спољне трговине је нужност која се мора спроводити врло брзо, али не и моментално. Одређене мере заштите домаћег тржишта морају се спровести ради оспособљавања земље за равноправно учешће у конкуренцији на светском тржишту.

Уверени смо да будућност српске трговине лежи у чвршћим везама са Истоком, приступању Евроазијском економском савезу – царинској унији Русије, Белорусије и Казахстана и формирању јединственог тржишта на које ће српски производи бити пласирани без икаквих ограничења. Власт српских радикала вратиће царине на робу из Европске уније, с обзиром на чињеницу да наша држава плаћа извозне царине које доводе домаће произвођаче у неравноправан положај. Поновно враћање царина повећало би годишње буџетске приходе за 400 до 500 милиона евра, а тај новац српски радикали би употребили за повећање плата и пензија и развој домаће привреде. Нећемо забранити увоз производа из Европске уније али увешћемо акцизе за онај износ производње који европске државе субвенционису и на тај начин довести наше произвођаче у равноправну позицију са конкуренцијом.

Листе роба које ће бити на ограничењу морају бити предмет темељне анализе и процене и ослобођене свих ванекономских и спекулативних разлога за ограничен спољнотрговински промет. Царине, квоте и друге врсте регулације увоза треба заменити пажљиво урађеним системом хартија од вредности права увоза. Ове хартије би имале различите апоене и различите кратке рокове доспећа. Хартија права увоза би имаоцу гарантовала право да увезе робу у вредности која је назначена на хартији у оквиру рока доспећа хартије. Укупан збир вредности емитованих хартија у једном периоду мора бити мањи од оствареног девизног прилива, али само до постизања што већег нивоа либерализације спољне трговине која представља нормално стање, које би наступило после периода структурних промена у земљи и нужног прелазног периода делимичне протекционистичке заштите одређених делова привреде.

Спољна трговина и економска сарадња са иностранством, уопште, треба да се базира на вишим облицима економске сарадње: страним улагањима, прибављању и уступању материјалног права на технологију, сервисирању односно пружању услуга за одржавање увезене опреме и трајних потрошних добара за личну потрошњу, извођењу инвестиционих радова у иностранству, уступању изградње инвестиционих објеката страном извођачу, сарадњи на бази лизинг послова, заједничком наступу партнера из више земаља на трећим тржиштима и сл.

Неспорне су предности оваквог вида сарадње, а то су углавном: позитивни утицај на платни биланс земље уколико постоји извозна оријентисаност или супституција увоза; допринос стабилности укупних економских односа; омогућавање наступа и пласмана производа на иностраним тржиштима која су у принципу максимално заштићена; омогућавање активирања слободних односно недовољно упослених капацитета, а тиме и снижење трошкова конкурентности; набавка савремене производне технологије; директно и индиректно стицање савремених знања из области организације и производње, маркетинга, стручне обуке кадрова и сл; повећање квалитета производње, која ће се обављати у условима примене много строжих норматива и стандарда на међународном нивоу; повећање степена продуктивности рада, специјализација у производњи и ефикасније изражавање позитивних ефеката економије.

66. Трговина

Област трговине показује у правом светлу претерану државну регулативу зато што се системски не решавају битни предуслови за успешно праћење ове делатности. Карактеристике садашњег стања представљају: солидна законска регулатива основним Законом о трговини који је потпуно деградиран масом других закона и подзаконских аката, тако да основна опредељења из закона не функционишу у пракси; добрим делом приватизован приватни сектор трговине који показује изузетну виталност у односу на трговину у друштвеној својини; измештање промета ван институционалних канала, са обављањем плаћања у набавци и продаји мимо пословних рачуна и малопродајне евиденције, а из разлога високог пореског оптерећења и монопола у трговини на велико које држава директно и индиректно ствара; подржавање својинских односа код великих произвођача који производе виталне или атрактивне производе; свесна заштита неконкурентних произвођача – онемогућавањем увоза или нефункционисањем и злоупотребом система робних резерви.

Либерална тржишна привреда представља најбољу основу за развој и ове области са слободном иницијативом, без претераног државног уплива у директно регулисање. Мере државе се морају сводити на једноставну и ефикасну пореску политику која ће онемогућити утају пореза, што је могуће постићи изменом места наплата пореских дажбина и прописивањем услова који се морају испунити у овој области, а тичу се обезбеђења одређеног квалитета и узанси код пружања услуга и квалитета производа (санитарни и слични услови).

Држава мора својом пореском политиком онемогућити претерано сељење капитала из производне сфере у област трговине и ту се исцрпљује њен утицај на ову област. Никаква друга ограничења (броја посредника, трговинске мреже, замрзавање цена и сл.) не могу у условима слободног тржишта дати резултате. Напротив, држава мора омогућити да се трговци баве трговином слободно и под једнаким условима, у складу са пословним

обичајима и пословним моралом. Државни органи не могу својим актима ограничавати слободу трговине и стављати у неравноправан положај на тржишту поједине трговце и купце.

Не сме се прибегавати ограничењу слободне трговине и верификацији монополског положаја под изговором привремености мера које се уводе због поремећаја на тржишту, јер озбиљна држава готово по правилу има механизме економске политике којима те поремећаје мора и треба да решава. Таквим ограничењима се увек ускраћује шанса за рад и стварају услови за појаву монопола и корупције.

Да би се домаћи производи што више приближили потрошачу и форсирала домаћа производња, држава ће трајно водити кампању „Купујмо домаће”.

67. Робне резерве

Из друштвеног производа привреде неопходно је издвојити један део као резерву која служи за отклањање непривредних поремећаја који могу наступити у кретању производње и потрошње у привреди, као и за отклањање тежих последица већих штета које могу наступити као последица елементарних непогода (земљотреси, поплаве, епидемије и сл.) и за потребе одбране земље. Употреба резерви треба да омогући отклањање неповољних дејстава појединих поремећаја, а свака злоупотреба ових ресурса мора бити најстроже санкционисана.

68. Пољопривреда

Јасно је да досадашњи режими нису стимулисали пољопривредну производњу. Неопходно је приступити радикалним реформама у свим сегментима мера економске политике према аграру. Што се политике тржишта тиче, неопходно је уклонити све баријере за слободан проток робе, рада и капитала. Српски радикали инсистирају да политика цена мора уважавати вредности које владају на међународном тржишту. Искључиви мотив за производњу мора бити профит.

Стратегију развоја пољопривреде и аграрног комплекса треба поставити тако да се задовоље основни циљеви: задовољавање домаће тражње, обезбеђивање одговарајућих резерви основних пољопривредних производа како би се обезбедила стабилност на домаћем тржишту и омогућавање раста извоза – нарочито воћа и поврћа, јер наша земља има природне погодности да постане извозник хране и пољопривредних производа. Да би се ови стратешки циљеви могли остварити, нужно је дефинисање разлога за стратегију пољопривреде код нас.

Прерађивачка индустрија и развој малих произвођачких погона, породичних фирми у селима биће приоритет у који ће држава улагати.

Аграрна политика се мора заснивати на мерама које пре свега подразумевају стабилне услове привређивања и спадају у домен економске политике (тржишна привреда, стабилан курс и новац). Те мере подразумевају неколико постулата који се морају реализовати што пре: остављање пуне

слободе за развој задрugarства на бази приватно-својинских односа; увођење стимулативних мера које ће подстицати укрупњавање приватних поседа и развој приватних пољопривредних газдинстава; обезбеђење заштитних цена на основне пољопривредне производе путем којих ће држава практично одређивати услове производње у појединим секторима пољопривреде; увођење других облика развојних подстицаја (премије, регреси, извозни стимуланси) са циљем да се услови пословања у пољопривреди изједначе са оним у непољопривредним делатностима и тако стимулише запошљавање у овом сектору; формирање робних резерви пољопривредних производа; опорезивање реалних прихода, а не претпостављене добити.

Српски радикали се противе продаји обрадивог земљишта страним држављанима и сматрају да је забрана ове праксе најбољи и најсигурнији начин да Србија поврати контролу над својим тржиштем.

69. Шумарство, лов и риболов

За газдовање шумама као добрима од општег друштвеног интереса неопходно је прописати стручан надзор квалификованог кадра, а потребно је и спречити неоправдано крчење шума које је вршено просторним плановима. Бесправна сеча мора се спречити и најстроже санкционисати мерама правне државе. Из накнада за коришћење шумског добра финансираће се изградња шумских и прилазних сеоских путева. У природна добра која се обнављају нужно је улагати макар онолико колико се из њих добија. Имајући у виду да се на шумарству као сировинској основи развија индустрија дрвета, целулозе, хартије, синтетичких влакана и др. и имајући свест о чињеници да шуме имају изузетну заштитну улогу, неопходно је да јавна предузећа која стичу приход по основу статуса корисника шума много више улажу у њихову репродукцију.

Ловство, потпомогнуто подстицајним средствима друштва, мора прерасти из спортско-рекреативне активности у привредну грану и зато је неопходно мерама законске регулативе створити претпоставке за његово брже унапређење. То подразумева јединствено уређење свих питања из ове области како би се створиле претпоставке за ефикасније газдовање у ловиштима, бољу заштиту, рационалније коришћење и брже унапређивање фонда дивљачи. Потпуније треба регулисати и начин дефинисања и доделе ловишта, при чему треба елиминисати тенденцију уситњавања ловних површина, уз настојање да се природна целина која се простире на одређеној територији сачува као таква. У циљу спречавања да се ловом или на други начин уништи или угрози опстанак било које врсте дивљачи у природи, дивљач треба да се штити трајном забраном лова, забраном лова у одређеном периоду (ловостај) и сличним мерама. Из тих разлога се и дефинишу ловишта, а газдовање њима мора бити под надзором државе како би се обезбедило рационално коришћење овог природног богатства.

Рибарска подручја која чине хидролошку, биолошку и економску целину подесну за рационално обављање рибарства морају се дефинисати од

стране државних органа који прописују ова подручја, као и услове за њихово коришћење уз накнаду. Поделом и одређивањем граница риболовног подручја морају се спречити уочене појаве стварања монопола од стране појединих корисника и обезбедити заштита и повећање квалитета рибљег фонда. Такође се мора успоставити ефикасан систем надзора и контроле над коришћењем риболовног подручја и порибљавањем, с обзиром на исцрпљеност овог природног богатства.

Потребно је стимулисати изградњу рибњака где год за то постоје природни услови.

70. Индустија

Радикалне промене за побољшање стања у индустрији и њен развој подразумевају три основна облика реструктурирања. Својинско, техничко-технолошко и производно, и организационо-пословно. Најцелиходнији начин власничке трансформације подразумева продају правим власницима капитала, уз пуно право учешћа страног капитала, као и акционарство запослених, чиме се постиже боља мотивација за развој због идентификације запослених са предузећем (са ограничењем расподеле деоница без улагања – расподеле акција над мртвим капиталом предузећа).

Што се тиче техничко-технолошког и производног модалитета, решење треба тражити у преоријентацији производње на бази програма чију садржину чине потенцијални, сопствени ресурси. У том циљу за неке активности програме техничко-технолошких процеса треба дефинисати за краће периоде, а за неке за дуже, најмање три до пет година. Први програми се састоје у успостављању мера и акција у циљу краткорочног прилагођавања текуће производње датим условима, а други у постављању таквих решења која ће доводити до веће производње и пласмана на домаћем и иностраном тржишту, до веће ликвидности предузећа и до добити која ће моћи да се распореди на финансирање развојних циљева и сврха.

Чињеница је да је велики део опреме уграђене у постојеће капацитете наших предузећа пореклом из иностранства. Оваква структура условљена је бројним разлозима, а пре свега: недостатком домаће производње, могућношћу набавке комплетне опреме у иностранству, повољним условима кредитирања, кратким роковима испоруке, као и недовољном сарадњом индустрије са другим привредним гранама. Зато је неопходно постојеће индустријске капацитете максимално укључити у модернизацију, реконструкцију и проширење постојећих капацитета, као и обезбеђивање резервних делова за њихово текуће и инвестиционо одржавање.

Најзад, трећи модалитет подразумева унутрашњу организацију пословања са аспекта свих пословних функција: набавке, производње и пласмана, финансија, рекламе, пропаганде и администрације. Будући да савремено тржишно пословање захтева креативност у послу, стручност, покретљивост и пуно слободу у предузимању и реализацији акција и мера, потреба за јачањем менаџмента и маркетинга намеће се као нужност.

У склопу изнетих облика преструктурирања, кооперација, као посебан облик сарадње између пословних субјеката, треба да нађе одговарајуће место. У нашој индустрији она још увек не наилази на ширу и сталну примену, изузев код неких већих предузећа која производе сложније производе.

Пракса социјализације губитака који се великим делом стварају баш у индустрији, потреба да држава и привреда троше само онолико колико тржишна утакмица дозвољава, кредитирање залиха производа који немају тржиште и платежно способне купце, куповина социјалног мира финансирањем производње која се ни за дуги низ година не може појавити на међународном тржишту због ниске конкурентности или високе увозне зависности, административно регулисање цена и маржи, затвореност тржишта системом увозно-извозних дозвола – све су то проблеми неадекватне економске политике, који имају директне негативне последице на све области индустријске производње: од прехранбене, преко хемијске, металопрерађивачке, електроиндустрије, производње грађевинског материјала, аутомобилске и др.

71. Електропривреда

Стање у коме се електропривреда налази захтева комплексан програм мера чија примена ће омогућити да се систем ослободи свих нерационалности управљања и производње. Специфичност гране условљава нужност промена неадекватне структуре и регулације електропривреде, што треба да доведе до пораста конкуренције у овој грани. Поред ових дугорочних мера, постоје и краткорочне, које се морају спроводити без одлагања.

Нужно је формулисати модел за одређивање цене и тарифни систем уредити тако да одражава стварне трошкове које поједине категорије потрошача намећу систему. Из цене електричне енергије треба избацити ставке које немају никакве везе са електропривредом – плаћање ТВ претплате и пореза за железницу. Када би се то учинило, створио би се простор за пораст прихода електропривреде без раста цена.

Промена структуре електропривреде свакако је неизбежна. То се мора учинити на начин који ће очувати економски потенцијал, али и омогућити смањење вертикалне интегрисаности, другачију интерну организацију и врло еластичну економску регулацију. Улога државе у овом процесу је неспорна, али то не значи да електропривреда треба да остане у државном власништву, без обзира на чињеницу да постоји велики број предузећа у свету која су у државном власништву, а послују успешно. Приватизација долази после извршеног процеса структурних измена које би биле извршене на бази економских и техничких студија и обухватале питање степена вертикалне и хоризонталне интегрисаности, могуће конкуренције у производњи и дистрибуцији евентуалних тржишта енергије, као и облике регулације природног монопола у преносу и делу дистрибуције.

С обзиром на значај и стање електропривреде, од посебне је важности питање потребних инвестиција, које се процењује на 2 милијарде долара.

Ову процену треба узети са резервом, јер наша земља још увек нема концепт енергетске стратегије. Застарео концепт економске регулације одбија стране инвеститоре и чини тешко примењивим алтернативне концепте градње и финансирања електроенергетских објеката.

У свету постоји тренд појачаног инвестирања приватних инвеститора за улагања у електроенергетику. Да би их привукли, потребно је изменити прописе о електропривреди у смислу да и друге фирме сем државне могу да производе, преносе и дистрибуирају електричну енергију. Изменом електропривредне структуре и уз страна улагања, ова овласт би поново могла постати систем који ствара профит, што би олакшало приватизацију дела система. Стварање флексибилније структуре гране уз појачану концентрацију треба да буде циљ и саме државе у области у којој има значајне компаративне предности.

72. Рударство

Рудно богатство и енергија са својим постојећим потенцијалом морају претрпети трансформације у циљу рационалнијег коришћења минералних сировина и електричне енергије. Наиме, нова истраживања треба увести на тржиште путем концесија. Експлоатацију минералних сировина вршила би предузећа и друга домаћа и страна лица добијањем концесија уз одговарајућу накнаду, што отвара простор за државу и државно власништво. У осталим фазама производње могуће је укључивање приватног капитала. У перспективи треба рачунати на концесије и слична улагања на страним територијама, теренима који до сада нису довољно истраживани, а то је област Африке и Азије.

Потребно је заштитити ретке, лаке и племените метале и на тај начин сачувати ове драгоцености. Неметаличке сировине као што су: металуршке, хемијске, ватросталне сировине, шљунак, песак, керамичка глина итд. треба препустити тржишту без ограничења врсте својине у њиховој експлоатацији, уз законско обавезивање на експлоатацију на рационалан начин, уз примену савремених достигнућа и обавезно поседовање планова експлоатације и организовања послова заштите животне средине и обавезу плаћања накнаде за коришћење рудног блага.

Посебну пажњу треба посветити истраживању и експлоатацији енергетских минералних сировина као што су: угаљ, битуминозни шкриљци, нафта, гас, геотермална и термална енергија. Угаљ је главни ослонац наше енергетике и због тога треба озбиљно приступити његовој експлоатацији, истраживању и валоризацији резерви. Акцент треба да буде на геолошко-економским одликама лежишта угља, на модерним методама за одређивање развоја рудника и механизацији откопавања у јамским рудницима. У развоју великих копова и подземних рудника, уз мало више улагања, могу се постићи европски резултати експлоатације.

Истраживање примарних облика енергије чврстих фаза као што су камени угаљ, мрки угаљ и лигнит мора бити дугорочно.

Што се тиче течне и гасовите компоненте енергетских минералних си-
ровина, основна пажња мора се поклонити потреби и могућностима за да-
љу интензификацију истраживања нафте и гаса, што је битна претпоставка
за повећање производње. Посебан проблем у овој области представља пре-
димензионираност рафинерија. Делови источне Србије веома су интере-
сантни за геолошка истраживања битуменозних шкриљаца из којих се мо-
гу добијати нафтне компоненте. То је сада веома мало истражена област,
као што се веома мало примењује експлоатација термалних енергија. Ис-
траживања термалних вода су у зачетку, а овај вид енергије даје велику мо-
гућност замене постојећих енергија уз вишеструку добит (могућност греја-
ња индустријских хала, станова, топлих леја и пластеника), као и развој
бањско-рекреативног туризма.

Енергетски извори не представљају ограничавајући фактор развоја зе-
мље. Расположиве резерве довољне су да се још током неколико деценија
обезбеђује три четвртине потребне енергије. У томе далеко предњачи
угаљ, затим нафта и гас у мањим процентима. Основе будућег развоја енер-
гетике треба да представљају међусобно комплементарни програми раз-
воја, пре свега градња енергетских и електро-енергетских капацитета, раз-
вијање и увођење нових технологија. Реализацијом таквих и сличних про-
грама обезбедило би се потпуно задовољавање енергетских потреба, уз
остваривање опредељења и проналажење начина да сваки будући потро-
шач партиципира у средствима за градњу таквих капацитета, односно да
развој енергетике буде виталан интерес појединца и државе.

73. Саобраћај

У циљу обезбеђења максималне проточности и безбедности саобраћаја
нужно је утврдити целовите и темељне програме радова на одржавању и
развоју магистралних и регионалних путева. Такође је неопходно појачати
инспекцијски надзор и пооштрити услове за обављање јавног превоза у
смислу већих захтева техничке опремљености и кадровске оспособљено-
сти, у циљу безбедног и квалитетног обављања превоза путника. Даље је
потребно пооштрити политику издавања одобрења за извођење радова у
подручју путног земљишта, предложити увођење одређених дажбина за
заузећа саобраћајних површина и ометање текућег саобраћаја из било ког
разлога.

Укупна ситуација намеће ревизију многих постојећих планова развоја,
у оквиру чега је потребно одредити политику интензивније модерни-
зације мреже локалних путева. На тај начин био би омогућен убрзани
развој многих сеоских подручја која су била запостављена и без адекват-
них саобраћајних веза остала потпуно неразвијена. Код конципирања
развоја путне мреже приоритет треба да имају одређени стратешки пут-
ни правци.

Један од важнијих развојних планова у овој области је развој јавног
градског саобраћаја у свим већим градовима, где треба ићи на развој шинског,

као и тролејбуског превоза. Циљ је супституција енергије и сви економски ефекти који из тога проистичу, као и ефекти заштите и очувања животне средине.

Железнички саобраћај данас ни изблиза нема положај који би требало да заузима с обзиром на рационалност и технолошку и економску ефикасност. Овај вид превоза је у потпуности под државном контролом и недопустиво је да се систем који чини 12% укупног националног капитала налази у ситуацији изузетно ниске репродуктивне и акумулативне способности. Наиме, транспортни капацитети су технички застарели и економски са високим степеном отписаности. Приходи од транспортне делатности ни изблиза не покривају трошкове експлоатације, остварујући врло високе губитке у пословању.

На неповољан положај железница деловали су, како узроци општер привредног карактера, тако и узроци који су настали у самој железници као последица лошег стања капацитета, њиховог неадекватног одржавања и високог степена имобилизације вучних и вучених транспортних средстава. Најважнији узроци који директно утичу на лоше стање су: опадање обима превоза робе услед општих привредних кретања; недостатак дизел горива за превоз на пругама које нису електрифициране, недостатак појединих специјалних врста кола за превоз, нарочито цистерни; висок степен имобилизације, како вучних, тако и вучених возила; диспаритети цена превозних услуга у односу на кретање цена репроматеријала и погонске енергије.

У путничком саобраћају знатно је опао квалитет услуга и ефикасности превоза, а од укупне дужине пруга електрифицирано је тек 31%, што условљава честа отказивања знатног броја возова на пругама које нису електрифициране. Зато један од основних праваца развојне политике железнице мора бити електрификација пруга. За развој железнице од битног значаја је наставак разраде пројекта модернизације магистралних пруга Београд-Нови Сад-Суботица и Београд-Ниш-Димитровград ка Бугарској, чиме се остварује неопходан услов за укључивање у магистралну мрежу европских железница са свим техничким условима.

Речни саобраћај је изузетно значајан вид саобраћаја, а предузећа која се баве овом врстом превоза нису јавног карактера. Од битног значаја за будући развој речног саобраћаја у нашој земљи је чињеница да се отварањем канала Дунав-Рајна-Мајна умногоме скраћује пут између земаља Западне Европе и Блиског истока, те се убудуће очекује вишеструко повећање превоза робе. Овим се испуњавају услови за експанзију речног саобраћаја. С обзиром да речни саобраћај има великих могућности за одвијање на територији наше земље и да подразумева најлакши и најјефтинији вид транспорта, јер се остварује природним путевима, и то између земаља развијеног Запада и земаља Истока богатих сировинама, неопходно је да држава својим мерама регулисања уреди ову област, не ограничавајући се на вођење уплиника за одређене пловне објекте и пловидбене дозволе.

Ваздушни саобраћај у нашој земљи функционише далеко испод оптималног нивоа због незаконито спроведене приватизације државне компаније,

чијих је 49% завршило у рукама странаца који нису уложили никаква средства како би дошли до сувласништва. Странци су само гарантовали кредит од 40 милиона долара, а гаранције су одмах наплатили најмом два страна авиона у име домаће компаније. Крајњи циљ оваквог пословања је уништавање домаће компаније, отпуштање већине запослених и отпис велике већине авиона, како би се испунио услов Европске уније да наш превозник постане регионални и да се слотови, тј. редови летења продају земљама Европске уније. Потребно је у потпуности регулисати област ваздушног саобраћаја и окренути се партнерству са компанијама из пријатељских источних земаља и на тај начин повећати конкуренцију и вратити тржишне односе, што би свакако смањило губитке државе и умањило притисак на буџет.

Поштански, телеграфски и телефонски саобраћај је област коју карактерише постојање јединственог техничког процеса који није јединствено регулисан, што би било рационално. Овај вид саобраћаја далеко заостаје за потребама, за шта је основни разлог недостатак средстава, а једна је од области где је због коњуктуре и атрактивности тржишта најлакше довести страни капитал, посебно у систему мобилне телефоније.

74. Урбанизам и просторно планирање

У овој области је нужно преиспитати организационе и стручне потенцијале, као и постојање и делатност низа установа, које су се у име и за рачун државних органа бавиле питањима урбанизма и просторног планирања. Нужно је решавање проблема бесправне градње и дефинисање услова за санирање тог стања у смислу могуће легализације, уз финансијску накладу, тамо где је то технички могуће.

Просторно планирање и просторни план, као докуменат трајне вредности, својим решењима морају да задовоље низ услова: целовит стратешки и управљачки документ којим се успоставља однос према коришћењу и очувању укупног простора с прецизним одређењима према пројектима који имају национални значај; планско фаворизовање оних сегмената који ће економски најоправданије и временски најбрже допринети остварењу циља дугорочног социјалног и економског развоја; нужност дефинисања величине хидропотенцијала и његовог квалитета, као и предвиђање ревитализације постојећих термо и хидроелектрана. За одређене просторне јединице нужно је дефинисати основне проблеме и потенцијале – природне, демографске и економске, а затим и циљеве и приоритете у реализацији, а приоритет у изради просторног плана треба да имају подручја од изузетног значаја, што подразумева дефинисање листе подручја приоритетног развоја итд.

75. Стамбена политика и грађевинарство

У овој области је нужно изналажење материјалних могућности за решавање стамбеног питања што већег броја грађана, имајући као приоритет

одређене категорије угрожених, младих и способних кадрова. У том правцу, сагласно политици Српске радикалне странке, одређеном кругу и категорији грађана предложиће се локације за индивидуалну стамбену изградњу, уз остварење услова да се то и реализује, а да се истовремено, у границама могућности, ангажују и лична средства. У овој области, као што је случај у свим савременим државама, посебна пажња биће посвећена најугроженијим категоријама становништва, као и оним делатностима које су од виталног интереса за одбрану и безбедност државе. За ове категорије градиће се станови који ће имати посебан својински третман (државни станови) и моћи ће да се користе само док траје стање угрожености, односно вршења одређеног службеног позива (војска, полиција). У сарадњи са пословима везаним за просторно планирање ствараће се услови за правилније и равномерније насељавање ванградских подручја. У том циљу даће се приоритет насељавању ванградских подручја, посебно код великих и већ пренатрпаних градова.

Област грађевинарства је изузетно значајна за земљу у целини, имајући притом у виду постојећу оперативу, као и огромна стручна знања која спадају у ред водећих у свету. Као доказ овог навода може послужити и податак да се и поред тешких услова привређивања ова грана одржава и изводи радове не само у земљи, већ и на светском тржишту. Делатност изградње објеката је у непосредној вези са осталим делатностима привреде и само представља њихову реализацију. У овој делатности нагомилани су проблеми за чије решавање су неопходна значајна средства, која су највећим делом, свесно или несвесно, испуштена кроз решења која су уређивала стамбене односе и комуналну делатност. Уместо да се потребна средства кумулирају за даљу изградњу, продајом и откупом станова или наплатом путарина и других извора и да се потом усмере у даљи развој, односно даљу изградњу објеката, то није учињено, па је ова делатност доведена у крајње незавидан положај, очекујући подстицајна средства, пре свега из разних буџета. Изградња објеката у овом тренутку спада у област најзначајнијих и најпрофитабилнијих делатности, па ће јој у складу с тим бити посвећена посебна пажња, како кроз нормативна решења, тако и кроз конкретну реализацију одређених програма.

Укинућемо институт професионалних управника стамбених зграда. Ради се о већ познатом сценарију измишљених радних места и позиција на које могу бити постављени само они који су блиски режиму и владајућој коалицији. Поменута законска категорија суштински се коси са уставним одредбама, јер професионалним управницима даје поприлично широка овлашћења која су у супротности са највишим правним актом. Према важећем Уставу, искључиво Министарство унутрашњих послова има могућност да контролише и врши проверу места боравка становништва, тако да је апсолутно противзаконито да се управници баве истражничким послом и истражују где и колико има подстанара у згради. Недопустиво је и то што управници зграда примају плату из буџета, а радно време углавном користе за

прикупљање сигурних гласова и спровођење пропагандних активности у корист режимских партија.

76. Комуналне делатности

Основна карактеристика досадашњег уређивања односа у комуналној делатности је чињеница да су конкретне радње, а тиме и одговорност, пренете са државе на градове и општине, чиме се доказује неспособност за целовито и јединствено уређење односа у овој области. Доношењем јединствених прописа за целу територију државе не би се довело у питање уставно право нижих територијалних јединица локалне самоуправе, с обзиром да је питање уређивања одређених специфичности, попут питања извршења задатака, свакако у њиховој надлежности. Међутим, питање уређивања основних односа, као и питање контроле надзора над њиховом реализацијом, мора бити у надлежности републичких органа управе. Јединственим уређењем ових односа стварају се услови за потпуну једнакост грађана, без обзира да ли су корисници комуналних услуга у великом или малом насељу.

77. Водопривреда

Трансформисање делатности у вези са водом са статуса хидротехничке службе и пасивне водопривреде у активну и функционалну водопривреду повлачи за собом формирање адекватне водопривредне оперативе, преко које се реализује процес водопривређивања. У нашим условима водопривредна оператива се спроводи путем јавних водопривредних предузећа – на бази коришћења монопола над природним ресурсима воде.

По својој суштини, водна рента представља екстрадобит, односно екстрадоходак у условима робно-новчаних односа. Она се јавља као последица околности да се водопривређивање остварује у условима робне привреде, где се вода не појављује као нетржишно привредно добро, већ има својство робе при њеном искоришћавању.

Средства од накнаде за наводњавање, накнаде за одвођење сувишних вода, накнаде за извађени материјал из водотока и накнаде за коришћење водопривредних објеката су приход јавних водопривредних предузећа. Ова предузећа су дужна да обезбеде одржавање објеката водопривредне инфраструктуре, као и да врше наплату накнада. Поред проблематичних критеријума за утврђивање висине накнада за коришћење вода, као посебан проблем појављује се наплата накнада за наводњавање, и то како од индивидуалних корисника, тако и од великих система у друштвеној својини.

Држава се не може задовољити доношењем регулативе чије је спровођење у пракси без икаквих резултата, не само зато што је реч о јавним водопривредним предузећима, већ и зато што су такви системи у највећем броју случајева оптерећени високим девизним кредитима, који ће пре или касније морати да се отплаћују. Логично је да се држава макар не одриче прихода који јој припадају у области водопривреде.

78. Туризам

Туризам као привредна грана мора да обезбеди изворну акумулативност у условима тржишне привреде и потпуне приватизације. Ослањање на државу се мора ограничити на обезбеђивање стабилних услова привређивања – здравог новца, солидне пореске политике, тржишности и слободне конкуренције. У тим условима могуће је планирати и остваривати туристичке услуге без кредита из примарне емисије и на основама предузетничке добити.

Улога државе у обезбеђивању нормалног функционисања туризма огледа се још и у обезбеђивању услова за изградњу привредне и комуналне инфраструктуре и саобраћаја.

Туризму треба, пре свега изменом својинских односа, омогућити конкурентност укупне туристичке понуде и подизања нивоа квалитета услуга, што ће се постићи законским дефинисањем приватизације и прописивањем минимума услова за оснивање предузећа у овој области (где значајну улогу поред материјалних услова има и квалитет и кадровска оспособљеност људи који ће се бавити овим послом). Све остало треба да регулише тржиште својим санкцијама и правна држава поштовањем института уговорних односа.

Посебну пажњу посветићемо бањском и сеоском туризму, зато што су то ресурси који могу значајно утицати на привредни развој земље.

79. Занатство

Развој производног и услужног занатства је систематски занемариван дуги низ година, првенствено због заснованости на приватној својини и аверзији власти према њој. Чак ни данас се не прихвата чињеница да је приватизација једини излаз из постојеће ситуације, па се уз занатство, у законе о приватном предузетништву смешта целокупна активност приватног сектора, без обзира на врсте делатности и видове организације, као и Уставом дефинисану равноправност свих облика својине. Поред тога, доношење закона се образлаже нужношћу сузбијања сиве економије, чиме се између приватног сектора и сиве економије ставља знак једнакости, а сам назив закона који првенствено треба да елиминише до сада важећу ограничену слободу предузетништва, свођењем на овако узак оквир деградира основни принцип либерално-тржишне привреде – слободну предузимљивост предузетника.

Мерама пореске политике треба дефинисати захватања државе из реално оствареног промета односно прихода, а осталим законским нормама се регулише немогућност злоупотребе повлашћеног пореског статуса у односу на правна лица (ограничење количине робе која се може набавити по повлашћеној цени за потребе обављања делатности, без могућности да она служи за шпекулативну трговину). Перспективе развоја занатства, уз стимулативну–неограничавајућу законску регулативу, леже у области услужног занатства, уметничких предмета, домаће радиности и старих заната.

80. Заштита животне средине

Циљ Српске радикалне странке је постизање квалитетног нивоа заштите и унапређења животне средине. Уколико не заштитимо структуру, функције и разноликост природног система нашег света од којих зависе све друге, па и наша врста, развој ће нас предодредити на неуспех.

Уколико ресурсе наше земље не будемо користили мудро и одмерено, будућим генерацијама, без икаквог оправдања, одузимамо право на будућност. Систем заштите и унапређења животне средине мора садржати и одређене мере заштите, поступак стављања под заштиту и управљање заштићеним добрима, мере и поступке заштите од штетних утицаја делатности на животну средину, финансирање заштите и унапређивања животне средине и слично.

Мере заштите треба дефинисати још у фази планирања и изградње. Потребно је дефинисати начелну обавезу да се уређење простора, коришћење природних богатстава, биљног и животињског света одређено просторним и урбанистичким планом (као и другим плановима) врши уз очување и унапређење природних богатстава, обезбеђење заштите природних добара, очување биолошке разноврсности и одређивање мере заштите од удеса и елементарних непогода ширих размера. У овим плановима треба дефинисати режим очувања и коришћења одређених подручја, одређивање подручја угрожених делова животне средине (загађена, подручја угрожена ерозијом или експлоатацијом минералних сировина) са мерама за њихову санацију. Изузетно је важна и област која се односи на потврђивање мера и услова заштите животне средине који одређују коришћење простора намењеног експлоатацији минералних сировина, изградњи индустријских и енергетских објеката, објеката за одлагање и рециклажу отпада, инфраструктурних и других објеката чијом изградњом или коришћењем се може угрозити животна средина.

Како спровођење ових мера заштите подразумева давање сагласности државног органа надлежног за ове послове, то се критеријуми за анализу утицаја објеката и радова на животну средину морају детаљно дефинисати, ради елиминисања могућности дискриминације инвеститора према произвољној оцени, као и спречавања корупције која нужно прати систем дозвола и сагласности.

Средства неопходна за обезбеђивање и подстицање мера превенције и санације у заштити животне средине треба обезбедити из државног буџета, прикупљањем на основу пореза на цигарете, пластичну амбалажу, пестициде, моторна возила и сл., као и из инвестиционих средстава за објекте за које је прописана обавеза израде анализе утицаја на животну средину. Такође је могуће преусмеравањем дела буџетских средстава обезбедити додатна средства за ове потребе, на пример елиминацијом буџетских потрошача попут разних невладиних организација. Извор средстава могао би бити и порез на застареле и прљаве технологије, чиме би се њихови корисници

стимулисали на њихову замену, као и приход из наплаћених казни за кршење прописаних правила заштите животне средине.

Посебним казним мерама санкционисаћемо увоз, прераду, складиштење и одлагање радиоактивног и другог отпада који има својство опасних материјала иностраног порекла, што у међународним размерама постаје предмет најunosније трговине на највишим државним нивоима. Исто тако, нужно је предвидети најстроже санкције за државне органе задужене за послове заштите и унапређења животне средине који не објаве истините податке који се односе на квалитет животне средине.

IV Социјални програм

81. Основна начела социјалне политике

Данашња социјална ситуација у држави слична је оној са краја 19. века. Једино народно благостање може бити гаранција стабилне социјалне сигурности грађана, а тај циљ се може постићи на основу следећих начела:

1. Лични интерес појединца је покретач свих активности. Интерес тера човека на активности, а самим тим отвара му нове просторе за деловање и умножавање интереса и области интересовања. Лични интерес чини човека далеко одговорнијим за активности које предузима јер се, у крајњем исходу, сви резултати тичу превасходно њега, погађају га или награђују. Средство за остваривање личног интереса и покретач активности је конкуренција – тржиште. Слобода је услов који треба да омогући живот достојан човека. Лични интерес није могуће остварити уколико нема истинских слобода.

2. Лична одговорност са санкцијама које погађају појединца и представљају његов ризик поводом неког деловања које има карактер друштвено непризнатог начина остваривања интереса.

3. Материјална сигурност која искључује болест и сиромаштво могућа је уколико се човеку дозволи да се слободно размахне својом способношћу, интересовањем и врлинама. Природна неједнакост људи, што подразумева различите способности и могућности, намеће потребу постојања гаранције минимума виталних интереса грађана, као норме стандарда обавезујуће за сва социјална права човека.

4. Држава мора бити опозиција сиромаштву и болести. Средства за финансирање државе треба да обезбеђују грађани према својој економској снази, односно имовном стању. Из овог начела следе бројни принципи који треба да успоставе јефтину и ефикасну државу која може испуњавати социјалну функцију и у којој државни терети неће бити намет чије испуњење доводи у питање егзистенцију грађана.

5. Ефикасност социјалне заштите постиже се законима којима се обезбеђују механизми који спречавају понирање социјалног стања човека и којима се врши правовремена социјална интервенција државе. Превасходну бригу о социјалном стању морају да воде појединац и породица, а држава у

изузетним случајевима, прописаним законом, када природне неједнакости и неспособност угрожавају, пре свега, живот појединца.

82. Здравство

Наше здравство се може окарактерисати као веома скупа делатност која ни издалека не пружа квалитетну здравствену заштиту становништву. Организација здравства је круто и гломазно постављена, а финансирање се врши превасходно путем обавезних доприноса за здравствено осигурање, који су један од јавних прихода. Путем обавезног здравственог осигурања и доприноса који се уплаћују врши се тзв. текуће финансирање здравствене заштите као државне функције која се остварује преко парадржавних органа и институција. То доводи појединца у ситуацију да годинама издваја за здравство, а када треба да оствари право на здравствену заштиту улази у лавиринт прописа који га ограничавају и доводе у ситуацију да плаћа специјалистичке прегледе и лекове. Нема одговора на питање зашто појединци издвајају средства и где та средства нестају када у државном здравству и државним апотекама мора да се обавља плаћање. Здравствене установе су тако организоване и територијално размештене да је огромна разлика у квалитету услуга и могућностима њиховог коришћења.

Начин финансирања здравства није омогућио развој капацитета (објеката, уређаја, опреме) и њихово обнављање. Модернизација која је спорадично спровођена била је недовољна јер систем није омогућио репродуктивност у здравству. Институту и рехабилитациони центри налазе се у тешком материјалном положају, а слична ситуација је и са високоспецијализованим институцијама. Основно здравство и превенција нису у стању да испуне функције. После обавезног стажа, лекари су препуштени сналажљивости и умешности при запошљавању. Специјализација, магистеријум и докторат постају привилегија, због чега тренутно имамо ситуацију да се на медицинским факултетима запошљавају већином деца професора тих факултета. Материјални положај здравствених радника је тежак и он представља јак дестимулациони фактор, због чега се велики број њих одлучује за одлазак у иностранство. Генерално лоше стање у здравству поклапа се са стањем у држави и друштву и због тога српски радикали сматрају да је у нашој земљи неопходна свеобухватна реформа здравства.

Материјални положај здравствених радника мора бити један од приоритета државе.

83. Основе здравствене заштите и осигурања

Српски радикали су уверења да би се најефикасније спровела здравствена заштита по следећим принципима:

1. Основна брига о здравственом стању превасходна је брига појединца, његове породице, па тек онда државе. Држава се (као универзални гарант) јавља у законом прописаним случајевима када појединац није способан или нема средстава за здравствену заштиту. Овим решењем држава

онемогућава појаву ситуације да неко због природне неједнакости умре од болести зато што није у могућности да обезбеди средства за лечење.

2. Средства за здравствено осигурање обезбеђује грађанин путем добровољног осигурања. Све уплате евидентирају се у посебном картону за појединца. То је уједно својеврсни облик штедње наменских средстава за здравство.

3. Појединац има апсолутну слободу избора лекара и здравствене установе у којој ће користити здравствену заштиту.

4. Лица и установе које пружају здравствене услуге послују на тржишним принципима. Без обзира на својински облик, сви који нуде здравствене услуге су равноправни и учествују на тржишту. То значи да је битна здравствена услуга, њен квалитет, ефикасност заштите и други параметри способности и вредности, а не својински облик.

5. О коришћењу средстава са здравственог картона одлучује појединац. На овај начин избегава се свака врста лажне солидарности, која је до сада имала карактер отимања средстава. На овај начин се максимално поштује право личне својине сваког појединца.

6. Организације које врше здравствено осигурање овлашћене су да издају гаранције да ће пружена здравствена услуга бити наплаћена. На тај начин гарантује се сигурност организацији која пружа здравствене услуге да може наплатити цену услуге, а уједно се пружа сигурност појединцу да без обзира на стање средстава на свом картону може користити здравствену услугу. У пракси то може значити својеврстан облик кредитирања појединца који нема довољно средстава на свом картону.

7. Овај начин обезбеђивања и коришћења средстава намењених здравству неминовно доводи до конкуренције и успостављања здравственог тржишта. Конкуренција, пак, доводи до пада цена здравствених услуга. Профит наводи здравствене установе да саме проналазе најоптималнију организацију и да се боре за пацијенте. У таквом систему нема места за неспособне, нерационалне и неефикасне. Лечење постаје доступно сваком грађанину и он, руководећи се пре свега личним интересом, бира здравствену организацију која ће му пружити здравствену услугу.

8. Сва права која се остварују из здравственог осигурања зависиће од стања средстава на картону појединца. Тако појединац кроз здравствено осигурање у суштини обезбеђује себи средства за боловање, односно наменски штеди за случај болести као ризика. Дакле, нема могућности, као што је данас често пракса, одласка на боловање иако не постоји болест, јер болест напада људе без одређене закономерности, па је потребно чувати средства на картону као сталну резерву за случај стварне потребе.

9. У свим областима здравствене заштите мора постојати конкуренција установа које пружају здравствену услугу, а поред државних, мора се дозволити и организација и пословање здравствених установа у приватној својини. Установе за пружање здравствених услуга могу започети са вршењем делатности тек пошто специјализована организација којој су пренети

послови бриге о здрављу становништва изда решење да су испуњени сви законом утврђени услови.

10. Труднице, деца до 18 година живота, незапослени, инвалиди и грађани старији од 65 година имају право на здравствену заштиту из јавних прихода. То значи да здравствене услуге које користе наведене категорије становништва плаћа држава средствима из буџета. Тако држава испуњава своју функцију универзалног гаранта. Тежња за повећањем наталитета налаже да о деци држава мора посебно водити рачуна, а са 65 година живота губи се радна способност, те нема могућности да појединац сам о себи води бригу. Уколико ове категорије становништва желе да користе услуге приватних установа, разлику у цени коштања услуга (државна-приватна) плаћају самостално.

11. Заводи за заштиту здравља били би надлежни за спровођење вакцинације становништва, превентивну здравствену заштиту, контролу стручног усавршавања здравствених кадрова и контролу здравствене исправности воде, хране, ваздуха и отпадних вода које се испуштају у реке. Установе које пружају здравствене услуге морале би свакодневно достављати податке за здравствену статистику како би се предупредиле епидемије, елиминисали нестручни кадрови и смањила стопа смртности становништва.

12. Картон осигураника постаје водич кроз права која се остварују на тржишту заснованом на конкуренцији, што чини беспредметним већину права која се данас административно реализују уз многе бирократске препреке.

13. На основу ових принципа лекар се максимално враћа струци – лечењу болесника, а послови организације и стварања услова за рад струке поверавају се другим професијама.

14. Грађани неспособни за рад и незапослени који немају средстава за живот здравствене услуге могу користити само у државним установама, а средства за њихово лечење обезбеђују се из државног буџета.

15. Болести које угрожавају здравље на целој територији државе и оне болести за које не постоји ефикасан лек (различите врсте карцинома, сида итд.) обавезно се пријављују Заводу. За лечење ових болести држава увек обезбеђује средства уколико је износ на картону осигураника недовољан.

16. Постојећу мрежу здравствених станица и амбуланти на сеоским подручјима треба одржати, уз истовремено стварање услова за приватну иницијативу.

17. Велики број незапослених здравствених радника може решити питање запослења кроз институт кућних лекара, који, осим интервентне прве помоћи, прегледа и уобичајене терапије, постају и здравствени водичи целој породици, преузимајући потпуну бригу о здравственом стању својих пацијената.

18. Рехабилитациони центри и бање, који су до сада представљали привилегије у лечењу, средствима постојећих фондова постају доступнији

свим грађанима, а за њихово коришћење нису одлучујући упути администрације.

19. Све инвестиције у здравствену заштиту треба апсолутно ослободити од пореза, без обзира да ли су уложене у државне или приватне установе. Процес приватизације је нужан и у овој области, али са њом треба почети тек пошто се имплементирају нове основе здравственог осигурања на бази овог програма.

20. Реорганизација здравства ствара велике могућности за деловање на међународном тржишту. Бројне бање, рехабилитациони центри и високоспецијализоване здравствене установе са својим кадровским потенцијалом, уз одговарајући маркетинг, могу привући стране пацијенте.

21. У цивилизованим земљама је недопустиво да се лекови издају без рецепта, а самим тим и без одговарајуће здравствене дијагностике. Због нерегулисаних односа између приватних апотека и фондова здравства, то је код нас уобичајена пракса. И у овој области се морају увести ригорозне мере контроле.

22. Неопходно је организовати лечење ретких болести у Србији.

23. Средње медицинске школе и медицински факултети могу се оснивати у свим облицима својине. Обавезни стаж може се обавити у свим здравственим установама које испуњавају прописане услове у погледу врсте здравствених услуга које пружају, опреме, уређаја и кадрова. Средства за специјализацију лекара обезбеђује држава за лекаре запослене у државним здравственим установама, односно приватни власници којима су потребни специјалистички кадрови.

84. Социјална политика – незапосленост

Званична политика није нашла одговарајуће механизме заштите социјалног положаја грађана. Могуће је да није било ни воље да се тај посао заврши, како би социјално угрожени грађани што дуже били зависни од званичне политике и њене „социјалне правде”. Пад свих привредних активности и недостатак решења за њихово подстицање, договорна економија као облик организовања и функционисања привреде, занемаривање економских законитости и њихово подређивање погрешним идеолошким примесам узроци су драстичног пада стандарда грађана и довођења великог дела становништва на руб егзистенције. Тамо где је политика власник, управљач, порезник, контролор, па и тржиште, проблеми су неминовни.

Да апсурд буде већи, међу незапосленима се налазе најшколованији припадници нашег народа, као и многи млади људи који би по логици морали да буду најпродуктивнији део популације. Култ нерада и неодговорности режим негује као признату вредност. Култ идеолошке припадности, послушности, подобности и флексибилности негује се као вредност која се цени и валоризује кроз распоређивање на боља радна места. Стручни кадрови на руководећим местима готово да и нису потребни, јер владајућа партија „води бригу о свему”.

85. Зараде

Рад и запослење треба ослободити свих административних стега. Закони у овој области морају бити јасни и гарантовати минимум заштите слободе и права. Радни однос треба јединствено регулисати на целом простору наше земље као јединственом привредном подручју. Пошто је рад на тржишту, уговором о раду ангажују се радне способности на један општи и трајан начин који омогућава непосредно коришћење радних способности. Код уговора о раду зарада се јавља као награда која се периодично даје у зависности од вредности уложеног рада. Зарада је оно што мотивише појединца да свој рад нуди на тржишту.

По концепту српских радикала, зарада мора бити пре свега економска категорија, која само једним делом има социјалну компоненту, тако да се социјала максимално сели из привређивања и стварања нове вредности намењене тржишту. Не сме се заборавити да је рад на тржишту и да зарада мора пратити ефекте рада, који се такође верификују на тржишту рада или услуга.

Значајан фактор стабилности и сигурности зараде мора бити систем колективног уговарања. Централни колективни уговор мора бити општи колективни уговор који се закључује на нивоу државе. Најважније питање тог уговора је најнижа цена рада и механизми за њено очување. Механизмима за заштиту најниже цене рада штити се минимум зараде која се исплаћује и гарантује да се и зарадом за најједноставнији рад може обезбедити солидна егзистенција. То је лимит испод којег се не сме ићи. Поред послодавца и запослених, уговорна страна је и влада која гарантује да својом економском, монетарном, фискалном и другом политиком неће обезвредити најнижу цену рада. Механизам колективног уговарања мора садржати и јасне правце обезбеђења најниже цене рада за случај пословања са губитком. Такво пословање неминовно доводи до угрожавања зарада које, ипак, не смеју пасти у амбис симболичне награде која се прима реда ради. Ако предузеће послује са губитком, најнижа зарада може да се исплаћује умањена за највише 15%, али најдуже три месеца. После тог рока послодавац иде у стечај, јер када није могао да реализује своје интересе, очигледно је неспособан да привређује.

Највећи проблеми у систему зарада наступају баш у случају пословања са губитком које доводи до стечаја или ликвидације послодавца и у случају технолошких, организационих и економских промена које наступе код послодавца. Поред реалног губитка и нарушавања интереса послодавца јавља се и угрожавање права на запослење и права на зараду. Први начин анулирања стања насталог престанком потребе за радом запосленог мора бити најактивније деловање у циљу успостављања нове запослености. На располагању су две мере:

- а) запослење код другог послодавца;
- б) преквалификација и доквалификација ради запослења код истог или другог послодавца.

То су мере које мора да понуди и обезбеди послодавац код кога престаје потреба за радом запослених. Мерама економске и пореске политике та активност послодавца се уважава, а запослени санкционише уколико је не прихвати.

Следећа мера која може донекле поправити положај запосленог за чијим радом престаје потреба је једнократна отпремнина коју уговарају послодавац и запослени. Та отпремнина је трошак послодавца, после чије исплате престаје радни однос запосленог. Исплата ове отпремнине има други приоритет у редоследу наплате из стечајне масе. За случај привремене незапослености (престанак радног односа) установљава се материјално обезбеђење као облик заштите социјалне сигурности грађана. Средства за овај вид социјалне сигурности обезбеђују запослени по основу добровољног осигурања за случај незапослености. Запослени, док су у радном односу, добровољно издвајају за своју социјалну сигурност за случај незапослености. То је облик штедње и каско осигурања који има за циљ да запослени, док је у радном односу, издваја и штеди средства преко тржишта рада за случај да остане без посла и да буде нарушена негова егзистенција.

Резултати привређивања и порески подстицај морају стимулисати послодавца да квалитетну радну снагу адекватно награди. Један од значајних фактора у систему зарада је минули рад, који такође мора да претрпи корениту промену. Минули рад треба напустити и преформулисати га у сталност и верност на раду. Њега треба вредновати са 1% цене рада за сваку пуну годину радног стажа код послодавца. Овом мером се отвара простор за послодавца да награђује, а губе се до сада присутни разлози постојања минулог рада као доказа да је дугогодишњим радом запослени учествовао у подизању послодавца и друштва. Такво тумачење минулог рада је неприхватљиво јер је рад на тржишту економска категорија.

Да би тржиште рада оживело мора да буде концентрисано као место где се сусреће сва понуда и потражња за радном снагом и где се добијају најосновније информације, обавештења и препоруке како, где и под којим условима могу да се реше захтеви радника и послодавца. Оспособљавање, преквалификација, доквалификација, тестирања и анализе ради потребе запослења су основне услуге. Те делатности финансира буџет, а у делу додатних захтева и посебних интереса послодавца, на основу уговора који закључују тржиште рада и заинтересовани послодавац. У евиденцију лица која траже да им тржиште посредује у запослењу уносе се сви грађани који имају потребу да се запосле или промене послодавца. Само приликом запошљавања лица која се први пут примају у радни однос послодавац може користити пореске бенефиције. Том мером се стимулише запошљавање младих. Никако не треба искључити постојање наменских фондова који се финансирају добровољно (за запошљавање на недовољно развијеним подручјима, за запошљавање изузетних талената итд.) као и фонд за случај привремене незапослености.

Дугогодишњим и добровољним издвајањем средстава запослени својеволно преузима бригу о свом материјалном положају уколико дође у ситуацију да нема средстава по основу зараде. Та средства која издваја месечно не би требало да представљају терет, а после дужег низа година она постају значајна и стално се увећавају по основу каматног приноса. Та средства тржиште рада треба да пласира као инвестициони фонд и да га стално увећава. Овакав начин обезбеђења средстава због могућег престанка запослења, а самим тим и ускраћивања зараде, представља одраз личне одговорности појединца, који је дужан да пре свих сам води бригу о себи и својој породици. Зато је потребно пореским мерама стимулирати штедњу и ауто-сигурност о којој запослени размишља и у релативном благостању. Тај облик штедње преко тржишта рада којим запослени обезбеђују материјално обезбеђење, признаје се и не улази у пореску основицу грађана. За то постоје два крупна разлога. Први, обезбеђење сигурности на овај начин заправо представља делегирање социјалне компоненте државе на појединца и други, што се на тај начин штеде средства која би била намењена личној потрошњи, чиме се акумулира капитал неопходан за тржиште капитала, а тиме се снижава укупна каматна стопа и стабилизује домаће средство плаћања.

86. Пензије

Систем пензијског и инвалидског осигурања мора бити јединствено решен на читавој територији државе. Обавезност осигурања мора се трансформисати у добровољност, а издвајања појединца за пензије морају представљати његову штедњу и уједно својину која у држави ужива апсолутну заштиту. Окамаћени доприноси увећавају средства појединца и друштвена брига постаје лична имовинска брига и категорија. Права из пензијског осигурања такође треба ставити у зависност од дужине и обима (висине) улагања. Један део пензије, који не зависи од доприноса појединца, припада сваком грађанину који наврши 65 година живота или оствари 40 година радног стажа. Тај део пензије има исти износ, а средства се обезбеђују у буџету државе.

Други, далеко већи део пензије, зависи од висине и дужине трајања добровољног улагања и увећан је дугогодишњим окамаћивањем. Окамаћени доприноси за осигурање за случај незапослености моментом остваривања права на пензију приписују се такође добровољно издвојеним окамаћеним доприносима за пензијско осигурање.

Овај систем захтева да се организатори пензијског осигурања поставе као моћан инвестициони фонд који је стимулисан да средства ангажује на тржишту капитала ради окамаћења, улаже у акције ради дивиденде, па чак и оснива профитабилна предузећа из области производње и услуга, а нарочито институције које би повратно нудиле услуге пензионерима на тржишним принципима, па у замену за пензију или један њен део водиле комплетну бригу о социјалном стању пензионера. По правилу, на Западу су пензиони фондови најмоћнији инвестициони фондови који одржавају стабилност

привредног система, како уплаћени доприноси из ранијих година не би били обезвређени.

87. Борачка заштита

Борачко-инвалидску заштиту учесника рата, војних и цивилних жртава оружаних сукоба и чланова њихових породица данас карактерише велика државна небрига. Сва права која се остварују на свим нивоима, недовољна су и крајње неизвесна. Тренутно су најугроженија права бораца и инвалида оружаних сукоба после 17. 8. 1991. године. Спорно и недоследно решавање њиховог статуса, поред социјалних проблема, отвара читав низ спорних питања у вези са патриотизмом, националним и људским достојанством, што погубно делује на задовољство и квалитет живота.

Грађани који су на позив надлежног државног органа били мобилисани или су били добровољно укључени у оружане сукобе, заслужују апсолутну заштиту социјалних права од стране државе. Сва права која треба да остваре по основу борачко-инвалидске заштите могу се сврстати у неколико група, у зависности од корисника права. Прву групу чине права која припадају свим борцима без обзира на инвалидитет. Њима се из државног буџета морају обезбедити: средства за приоритетно запошљавање, бесплатан превоз у градском саобраћају, бенефициран превоз (до 50%) у јавном друмском, речном и железничком саобраћају, коришћење бесплатне здравствене заштите и смањење старосне границе за одлазак у пензију сразмерно времену проведеном на ратишту.

Другу групу права чине права која су израз инвалидитета, ратног или мирнодопског. Лицима која су у потпуности изгубила радну способност из буџета државе треба обезбедити право на инвалидску пензију, бесплатне лекове и помагала, помоћ у кући и смештај у одговарајуће установе. За лица која су радну способност изгубила делимично треба обезбедити помоћ при преквалификацији, доквалификацији, помоћ при оспособљавању и запошљавању, као и право на личну инвалиднину. Трећа група права тиче се права породица палих бораца, којима из државног буџета треба обезбедити породичну инвалиднину која ће бити усклађена са социјалним стањем и потребама породице.

Све наведене мере су нужне како би грађани увек знали да услед патриотског чина и испуњавања дужности одбране земље неће dospети у стање нерешеног социјалног статуса. Ратни и мирнодопски инвалиди морају бити државна брига, јер је на позив државе грађанин дошао у ситуацију да губитком дела тела или на други сличан начин наруши своје здравствено стање, а самим тим и своју радну способност.

88. Инвалидска заштита

Нарушена радна способност је објективни хендикеп појединца који га чини неравноправним са онима чија радна способност није нарушена. Нарушена радна способност је изведени облик природне неједнакости и зато

заслужује посебну пажњу државе, као политичке организације свих грађана. Нарушавање радне способности је хендикеп за грађанина појединца, његову породицу и државу. Оно оптерећује појединца јер му је отежан рад, а због ниже цене на тржишту рада не може обезбедити средства за задовољавајућу егзистенцију породице. Нарушена радна способност битно утиче на стварање нових вредности, чиме угрожава интересе послодавца и државе. Лако се може закључити да је нарушена радна способност друштвено зло које треба уклонити – спречити могућност настајања, а уколико наступи, потребно је на одговарајући начин ублажити штетне ефекте које носи. Према узроцима који су довели до инвалидности разликују се: инвалидност која је наступила услед разлога непосредног дејства услова и догађаја на радном месту, тј. повреда на раду и професионална болест и инвалидност која је наступила као последица повреде ван рада или услед болести.

По схватању српских радикала, учешће послодавца и државе у санирању последица смањења радне способности мора бити обавезно у случају повреде на раду или професионалне болести. Инвалид рада може остварити право на преквалификацију, доквалификацију и оспособљавање ради запослења код истог или другог послодавца, о трошку послодавца код којег је претрпео повреду на раду или задобио професионално обољење. Једно од права које може остварити је распоређивање на послове који одговарају преосталој радној способности инвалида рада, са пуним или скраћеним радним временом. Накнаде које послодавац исплаћује инвалидима рада не улазе у основицу за опорезивање, јер сва давања по овом основу у суштини имају карактер накнаде штете. Запошљавање инвалида рада мора бити уважено у пореској политици.

Ради ефикасније заштите запослених и спречавања настанка инвалидности потребно је извршити ревизију свих радних места на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. Пошто мерама заштите на раду није могуће отклонити последице тог посла, мора се прописати обавеза послодавца да осигура запослене који раде на тим местима код организације здравственог осигурања. Ова средства се користе за исплату права по основу инвалидности и бенефиција у остваривању пензија.

За случај повреде ван рада или болести ситуација је слична као у случају повреде на раду или професионалне болести, с тим што накнаде не обезбеђује послодавац, већ организација здравственог осигурања у којој је запослени добровољно осигуран. Инвалидску заштиту деце, учесника јавних акција и акција спашавања преузима држава, којој стоје на располагању сличне мере.

89. Заштита стандарда становништва

Посебан предмет овог дела програма су механизми заштите стандарда грађана неспособних за рад који не располажу средствима за издржавање и грађана и породица које не могу обезбедити довољно средстава за задовољавање виталних животних потреба. То је систем материјалног обезбеђења,

односно социјалне помоћи. Дакле, уколико појединац или породица немају прихода по основу зараде, обавезе издржавања, имовине или располагања имовином и сл., њима се обезбеђује социјална помоћ из буџета државе. Социјална помоћ одређује се у висини недостајућих средстава којима се обезбеђује задовољење виталних интереса.

Социјални положај лицима која примају социјалну помоћ зато што немају средстава за издржавање држава решава приоритетним упошљавањем. Дакле, доквалификацијама и посредовањем ради запослења из средстава буџета, појединац и његова породица се доводе у стање да самостално обезбеђују средства за своју егзистенцију.

Развијањем система обезбеђења стамбеног простора за смештај, народних кухиња и дневних прихватилишта за скитнице помоћи ће се најугроженијима. Развијањем система пружања социјалних услуга који послују на тржишним принципима помоћи ће се и грађанима који су материјално ситуирани, али су због неког хендикепа (болест, дубока старост и др.) принуђени да користе ове услуге.

90. Породица и политика наталитета

Традиционална српска породица је стуб који је омогућио ослобођење, уједињење и просперитет генерација, стварање и развој слободне личности, патриотизма, моралности и одговорности. Својом економском снагом увек је била гарант личног суверенитета и велика сметња политичком апсолутизму.

Дужина просечног животног века се повећала, али озбиљну сметњу просперитету представља ниска стопа наталитета, а у неким крајевима и дугогодишња негативна стопа. Каква је политика била, најбоље се може видети на примерима људи који су се одрицали очевине и дедовине ради дечјег додатка. Дакле, друштво је награђивало одрицање од узајамне љубави, поштовања, међусобног помагања и издржавања, а све ради „бриге о човеку“.

Постављени циљ „треће дете“ се не остварује, јер на сваком кораку родитељи наилазе на бројне проблеме који дестимулативно делују на рађање. Постојећи прописи о заштити трудница и породиља, здравственој заштити трудница, породица и новорођенчади, друштвеној заштити деце, образовању, пензијском и инвалидском осигурању, пореском систему, стамбеној изградњи и социјалној заштити не дају позитивне резултате. Економска независност породице не постоји, велики број породица зависи од минималних зарада које се нередовно исплаћују.

У Србији се сада мора посветити пажња стимулсању рађања првог детета.

Дечји додаток је у симболичном износу и реално не представља никакву помоћ породици. Накнаде које се исплаћују трудницама и породиљама такође су симболичне. Ове друштвене аномалије одмах ћемо исправити. Образовање и васпитање је маргинализовано, а знања и способности који

се „стичу” у школи готово су непримењиви у процесу радног ангажовања. Стамбена изградња, саобраћај, регионални развој и информисање такође значајно утичу на наталитет и битно су допринели тренутном стању породице и наталитета.

Породица треба да постане темељ друштва. Овај програм има за циљ да поврати углед и значај српске породице, како би јака и стабилна породица постала извор умних, моралних, слободарских, способних и хуманих појединаца способних за стварање народног благостања. Овим програмом се нуде мере из области економског живота, фискалне политике, образовања, заштите здравља, дечје заштите, брака и породичних односа, информисања, стамбене изградње, саобраћаја, комуналне инфраструктуре и равномерног развоја подручја, које би требало да допринесу заштити породице и подизању наталитета.

1. Породица мора да буде што независнија од деловања државе. Егзистенцију и материјална добра породица мора сама да обезбеђује, па је потребно створити амбијент како би способности, капитал и предузетништво могли да остваре одговарајућу сатисфакцију на тржишту. Што се сеоских домаћинстава тиче, неопходно је укидање свих лимита у погледу величине земљишног поседа.

2. Неопходно је обезбедити стабилност прихода чланова породичног домаћинства. Запослени чланови породице морају имати гаранцију да се њихов рад налази на тржишту и да су у прилици да сходно својим способностима остварују адекватну плату или зараду.

3. Мисија сваког брака и породице је подизање потомства. Колико је рађање детета важан догађај за породицу, толико је важан и за државу. Поједине земље упечатљиво обележавају рођење сваког детета са циљем подизања наталитета, и то не само симболичним мерама, већ и значајном помоћи. Поред породичног одсуства, обиласка патронажних служби, дечјег додатка, бесплатног лечења и лекова, јефтине дечје хране и одеће, значајних пореских ослобођења у првим годинама живота детета, у свакој јединици локалне самоуправе треба формирати фонд детета, који би делом из буџетских средстава, делом путем спонзорстава и донација, традиционалним аукцијама и другим манифестацијама, обезбеђивао средства за симболично обележавање захвалности поводом рођења и поклон пакетима значајније помагао родитеље.

4. До 15 година живота треба признати право на дечји додаток без обзира на материјални положај и приходе родитеља. Износ треба прилагодити узрасту детета, јер су потребе различите у зависности од година живота. Од петнаесте до осамнаесте године дечји додаток треба условљавати само школовањем детета. Рођена и усвојена деца морају имати иста права. Средства за дечји додаток треба да се обезбеде из буџета државе, а јединице локалне самоуправе треба само да раде поверени посао. Право на дечји додаток могу користити само деца наших држављана.

5. Све трошкове породице намењене образовању, васпитању и здравственој заштити деце, одећи, обући, храни за новорођенчад итд. треба признати као трошкове који не улазе у основу за опорезивање, а основица се смањује – најмање 30% за свако дете до 2 године живота, најмање 15% за свако дете од 2 до 15 година, а за свако дете старије од 15 година по 10%, уколико се школује. Ове пореске олакшице не утичу на постојећа пореска ослобођења за сваког издржаваног члана домаћинства.

6. Чињеница је да су многе породице усмерене на обезбеђење индустријске хране за одојчад. Предузећа која производе ову храну морају бити под најстрожом контролом квалитета и здравствене исправности. Ти производи морају бити ослобођени пореза на промет, а предузећа која их производе за добит коју остваре из те производње неће плаћати порез на добит корпорације.

7. Обезбеђење одеће и обуће за децу представља високу ставку у породичним буџетима. Потребно је организовати контролу промета тих артикала.

8. Када су у питању деца, не сме бити никаквог ограничења нити оправдања за недостатак лекова или њихову недоступност родитељима. Лекови за децу до 15 година се не плаћају, њихова цена се надокнађује установама и апотекама из буџета, а држава је гарант њиховог обезбеђивања.

9. Патронажну службу треба организовати тако да дете до две године старости буде под непрестаном контролом стручних кадрова. Најмање једном месечно, према унапред заказаним терминима, родитељи морају децу до две године старости доводити на редовне контроле без обзира на здравствено стање детета. Уколико родитељи не дозвољавају преглед и контролу детета, биће прекршајно кажњени. Вакцинисање и систематске прегледе у обдаништима и школама треба много ефикасније спроводити. Посебно се мора водити рачуна о здравственим специфичностима појединих подручја где патронажне службе морају превентивно деловати по налозима Завода за здравствену заштиту. Здравствене екипе морају посећивати обданишта и школе неколико пута месечно у циљу контроле хигијенских и осталих услова неопходних за здрав боравак деце.

10. У зависности од специфичности појединих средина потребно је организовати рад установа за смештај деце предшколског узраста. Брига о деци док су родитељи на послу заслужује посебну пажњу. Цену боравка деце предшколског узраста мора одређивати и контролисати локална самоуправа и према критеријумима материјалног положаја родитеља субвенционисати. Уколико се послом вођења обданишта баве физичка лица, треба им омогућити бесплатно коришћење просторија за боравак деце. Поред контрола санитарних и смештајних услова, потребно је вршити и контроле програма васпитања и едукације деце која су смештена у предшколске установе.

11. Рађање, подизање и васпитавање рођене или усвојене деце је основна мисија сваког брака. Издржавање, васпитавање и подизање деце,

имовински однос и издржавање супружника након развода су свакако најболнија питања сваког брачног бродолома. Решавање ових питања мора бити далеко ефикасније јер одуговлачење само продубљује поремећене односе бивших супружника, а уколико постоје и деца из тог брака врло неповољно се односи на њихов будући живот.

12. Старатељство породица над малолетном децом, уколико се врши истовремено са заједницом живота са малолетним штићеником, мора бити стимулисано пореским ослобађањем сличним као за рођену или усвојену децу.

13. Сва донаторства и спонзорства упућена установама за смештај деце треба ослободити свих пореских обавеза у неограниченом износу.

14. Локална самоуправа уз помоћ државе мора да обезбеди средства за бесплатан градски превоз мајке деце до две године живота, мајке која је родила троје и више деце, као и свој деци до 18 година старости. Деца са сеоских подручја морају имати апсолутну предност у обезбеђењу градског превоза. Пуним пореским ослобађањем правних и физичких лица која врше превоз ових категорија грађана битно се смањују трошкови.

15. Чињеница је да се многи туристички капацитети на планинама и језерима користе само неколико месеци у години, током сезоне. Потребно је, одређеним мерама, омогућити боравак школске деце у тим објектима у вансезони. Власнике тих објеката треба ослободити свих пореза за време услуга у вансезони и, уз већ постојеће попусте за превоз омладине, знатно смањити трошкове боравка деце.

16. С обзиром да најмање четвртину популације чине деца, потребно је програме државних медија прилагодити њима. Путем образовних и културних програма за децу стално ћемо потенцирати традиционалне вредности српске породице, православље, наше манастире, наше природне лепоте и значајне догађаје из историје српског народа.

17. Познато је да тзв. ваннаставне активности више не постоје. С друге стране, деца су све више препуштена штетном утицају улице. Да би се смањило штетно дејство тог непријатеља породичног васпитања, потребно је упорно радити на новим средствима за анимацију деце и омладине. Очигледно је да су то спорт и сви облици стваралаштва, зависно од афинитета и склоности детета. Потребно је све институције и сва лица која се баве анимацијом деце стимулисати и обезбедити им услове за овај важан посао.

18. У општинама или деловима општина са негативним наталитетом жена која је родила троје или више деце, очувала их и васпитала, урадила је најзначајнији државни посао и зато јој, када наврши 60 година, припада национална пензија. Жена усвојилац под истим условима може остварити наведено право. Та пензија се не урачунава у пореску основицу.

19. Запослена жена и мајка мора имати посебну заштиту на раду. Накнаде због одсуствовања запослене жене са посла због одржавања трудноће или неге болесног детета не смеју бити поражавајуће по жену и породицу. Накнада мора бити у висини износа зараде и од првог дана се мора

исплаћивати на терет организација које спроводе здравствено осигурање. Запослена жена–мајка за свако рођено или усвојено дете над којим врши старатељство има право на увећање годишњег одмора у трајању од најмање 10 дана за децу до 3 године живота, односно 5 дана за децу од 3 до 15 година живота. Ту накнаду зараде због увећаног трајања годишњег одмора послодавцу надокнађује надлежни орган локалне самоуправе који врши државне послове бриге о деци.

20. Урбана породица код нас станује у простору просечне величине од око 55 m². То су откупљени друштвени станови у вишеспратницама или породичне зграде са једним или два стана. Наша традиционална породица, са јако израженом потребом за широким простором, када се нађе у стамбеном простору од 55 m² не може задовољити ни најосновније потребе. Нашем духу и менталитету одговара велика породица са неколико генерација на окупу, унутар једног домаћинства, и карактерише је јако изражен осећај и потреба за својином. За нашу породицу је потребно урбанистичким стандардима предвидети изградњу породичних стамбених зграда са два до три стана и већим кућним плацем. Такав објекат омогућава да најмање три генерације слободно и комотно живе у заједничком домаћинству, што подразумева снажну породицу, јако изражен родбински осећај и пружа низ практичних предности. За најмању децу обезбеђено је током целог дана чување и пристојно васпитање, а за најстарије брига деце о њима. На тај начин се смањује притисак на обданишта, кућну негу и домове за старе.

Да би се ојачала породица као најзначајнији ослонац нашег друштва, потребно је стимулисати изградњу оваквих породичних објеката. По извршеној категоризацији грађевинског земљишта, уз минималне накнаде, а за поједине категорије становника и бесплатно, треба доделити грађевинске парцеле уз услов да се гради објекат који ће задовољити захтеве у погледу габарита и величине грађевинске парцеле. Сви уплаћени прикључци приликом добијања дозвола за градњу морају бити обезбеђени најкасније у року од шест месеци од дана добијања дозволе. Грађевински материјал мора бити ослобођен пореза на промет.

V Културни програм

91. Информисање

Једну од елементарних претпоставки демократије и демократског образовања државе у свету представља систем слободног и независног информисања грађана. На основу сагледавања степена ослобођености средстава информисања од државних и режимских стега уједно се може сагледати и степен демократије у држави. Однос власти према информисању је истовремено слика односа власти према демократији, правима и слободама грађана и односа власти према грађанима уопште. У преузимању и узурпацији права грађана од стране власти режим првенствено присваја права из области информисања и одлукама, уредбама и законским актима ставља

под своју контролу средства информисања тзв. државног сектора: државну телевизију, државни радио, државне новине. Путем ових средстава режим касније оправдава преузимање одређених, углавном недемократских корака и потеза, често објашњавајући ове потезе потребом заштите поретка и првенствено – права грађана.

Право на истинито, потпуно и благовремено информисање представља једно од основних права сваког грађанина. Српска радикална странка ће у реорганизацији државе посебну пажњу посветити систему информисања као кључном сегменту незаобилазном за организацију државе и развој демократије.

Српски радикали ће доделу фреквенција, као посебног привредног ресурса и националног блага и издавање дозвола за покретање рада одређених радио и телевизијских програма (станица) регулисати тако што ће на временски период од пет година фреквенције бити продаване на јавној лиценцији. На тај начин би фреквенције као национално богатство биле сачуване од могућих злоупотреба органа државне власти, а пошто се ради о ограниченом ресурсу који се додељује на ограничено време (5 година), не постоји никаква могућност коначног отуђења и за државу губитка овог значајног ресурса. Држава би располагала са три телевизијска канала, од којих би један само формално био под ингеренцијом државне власти, јер би се у потпуности комерцијализовао и препустио приватној иницијативи и њеној слободној вољи. Такође, државна телевизија не би била финансирана на начин на који је то до сада чињено – телевизијском претплатом, већ би се неопходна средства прибављала комерцијалним путем и из буџета државе. Тиме би грађани наше земље били ослобођени финансијских намета са којима су били суочени током претходних деценија, јер би бригу о програму своје телевизије коначно преузео државни апарат. Српска радикална странка се залаже да органе државне телевизије бира Народна скупштина уместо да их, као до сада, именује влада.

Омогућићемо свим заинтересованим лицима оснивање нових гласила, а тржиште ће само одредити домете. Квалитет информативних гласила ће на површину избацити само квалитетна издања, док ће лоша и неквалитетна на реалном тржишту бити уништена.

Благовремена, тачна и потпуна информација једини је начин ширења истине и демократије, а само правилно информисан грађанин у стању је да доноси квалитетне одлуке. Зато ћемо реорганизацији информативног система и његовом развоју и постављању на праве основе посветити посебну пажњу.

92. Образовање

Образовна политика Српске радикалне странке заснива се на стварању услова за свима доступно, дакле бесплатно основно и средње образовање и превазилажење заосталости наслеђене из претходног система. Основа програма је дете, а не образовни садржај, и то се односи и на предшколско и школско васпитање и образовање.

Предшколско васпитање, као наставак и допуна породичног васпитања и први степен система васпитања и образовања, није само припрема за школу, већ и за оптималан развој детета. Став да основу програма чини деце васпитачима пружа шире могућности креативности у раду, него што то даје пука реализација програма. Предшколско васпитање треба да ублажи социјалне разлике међу децом и да их научи да живећи у групи, сазнају потребе и искуства других. Васпитни поступак уједно мора помоћи сваком детету да буде своје, односно да до максимума развије све своје индивидуалне карактеристике, сва лична обележја, потребе и интересовања. Специфичан и посебно вредан облик учења предшколског детета је игра, коју треба максимално користити и директно допуњавати узорима из спорта, уметности и слично.

Српска радикална странка сматра да основно и средње образовање мора бити бесплатно. Школовање би се плаћало само у приватним школама, у које би родитељи своју децу уписивали по личном нахођењу. Више и високо школовање за све редовне студенте било би бесплатно.

Програми у школама су преобимни и презасићени вишком непотребних информација, па је потребна њихова ревизија и усаглашавање. У предшколским установама неопходно је деци оставити што више простора да буду деца, а учити их најосновнијим стварима као што су дружење, љубав, међусобно помагање и значај завичаја и Отаџбине. У основним школама мора се укинути квантитативна пролазност и омогућити тестирање које ће препоручити ученицима избор будућег занимања. Алтернатива је оснивање установе за избор занимања или за рад на професионалној оријентацији ученика.

Питање финансирања у просвети је вероватно најважније од свих питања. Друштво до сада није поклонило дужну пажњу образовању на свим нивоима. Сматрамо да је неопходно одвојити средства, како за изградњу нових објеката, тако и за санацију постојећих, односно, потребно је одвојити средства за материјалне трошкове и инвестиционо и текуће одржавање школских објеката.

Лица запослена у просвети морају имати прописану стручну и педагошку спрему и морају бити дужна да раде на свом стручном и педагошком усавршавању, које би организовали и помагали републички и други центри за усавршавање наставног особља. Стандард васпитача, учитеља и професора мора се побољшати и ускладити са материјалним примањима државних функционера и чиновника одговарајућег платног разреда.

Уџбеници се морају штампати у Србији, а приоритет треба дати државној издавачкој кући, што би била обавеза за предмете српски језик и историја.

93. Наука и технологија

Наука као систематско и методско истраживање и знање засновано на довољним и релевантним рационалним разлозима, као и технолошки развој,

представљају најважнији од свих фактора битних за структурне промене у производњи, пораст продуктивности рада, као и за укључивање у међународну поделу рада и економски и друштвени развој у целини. Српска радикална странка се залаже да наука и њена достигнућа постану носилац прогресивних друштвено-економских збивања. То претпоставља такву стратегију развоја науке која ће одредити приоритете доследно повезане са циљевима развоја у будућим, новоствореним условима. Утврђивање опште стратегије укључивања научноистраживачке делатности у развојне процесе услов је за активирање научног, интелектуалног и радног потенцијала и његово усмеравање на кључне проблеме развоја земље.

Такође, потребно је прилагодити прописе и отклонити многобројне административне баријере које отежавају научни и технолошки развој. Неопходно је стварање материјалних и других услова којима ће се обезбедити да средства намењена научноистраживачком раду и осталим облицима активности у оквиру научног деловања буду у складу са друштвеним производом. Наравно, како не бисмо заостајали за светским токовима развоја, држава би помагала и тзв. ванпривредну научну делатност, где би предност имали најмлађи стручни кадрови.

Посебно је значајно стварање услова, као и обезбеђивање планског оспособљавања и усавршавања научног кадра, нарочито за дисциплине у којима је очигледан недостатак стручњака. Политиком стварања виших стандарда животних и радних услова у нашој земљи морају се пресећи токови непрекидног одлива најквалитетнијих и најшколованијих кадрова у иностранство. Истом политиком, требало би стимулисати и оне који су већ напустили земљу, да осете оправданост повратка у Отаџбину где би, затим, наставили даље научноистраживачке делатности.

Свесни чињенице да су наука и технологија не само важни, већ и незамењиви фактори економског, социјалног и општецивизацијског развоја наше земље, српски радикали ће у циљу што бржег и успешнијег научно-технолошког развоја уважавати светске стандарде, кретања и токове, прилагођавајући их нашим специфичностима.

Технолошки развој зависи од појединачне и заједничке способности, мотивисаности и понашања многих актера. Улога тржишних механизма у научноистраживачком развоју не може се заменити никаквим системом старог и свеобухватног планирања и нормирања, али су ти механизми недовољни без одговарајуће стратегије.

Српски радикали би поделили програм приоритетних научноистраживачких делатности у две групе:

1. Истраживања која треба да допринесу циљевима економског, привредног и технолошког развоја у областима истраживања и коришћења природних ресурса, технологије, производње и продуктивности у индустрији саобраћаја и комуникација, грађевинарства и архитектуре, пољопривреде и шумарства;

2. Истраживања која су усмерена ка унапређењу здравља народа, заштити животне средине и унапређењу услова живота и рада, као и унапређењу развоја науке.

94. Култура

Култура као константно подизање степена опште образованости, развијање, усавршавање и богаћење свих тековина људског духа (материјална, друштвена и духовна култура) и начин опхођења у складу са етичким и друштвеним нормама, има у политици Српске радикалне странке посебан значај. Неопходно је подстицати и подржавати свеобухватни развој културног деловања, и то без наметања идеолошких, политичких или личних интереса, руководећи се искључиво параметрима вредности самих дела, односно стваралаца.

Потребно је уредити законске, финансијске и политичке услове за заштиту и коришћење културних добара, као и извршити комплетну ревизију критеријума по којима су поједина културна добра и активности до сада вредновани. Ово се пре свега односи на институционалне облике рада, као што су област заштите споменика културе, музејска и архивска делатност, позориште и филм, рад културно-уметничких друштава, заједница и удружења итд. Потребно је дефинисати листу приоритета и утврдити услове под којима би се улагала финансијска средства, а ти приоритети морају испунити два основна захтева – квалитативно-естетски критеријум вредновања и општи национални интерес за инвестирање у датој области културе.

Културна традиција српског народа представља јединствену цивилизацијску основу на којој се формирала свест о сопственом идентитету. Културне тековине српског народа, које се изражавају кроз духовне, материјалне и друштвене вредности, спадају у сам врх светске културне баштине. Културна тековина народа мора се неговати и очувати и то је срж политике Српске радикалне странке.

Постојећи закони којима се регулишу односи у култури у целини не одговарају ни захтевима времена, ни потребама делатности којима су намењени. Морају се донети нови закони о финансирању културе, организацији и раду надлежних државних институција и установа, закони о културним добрима, као и они којима се регулишу односи у сфери тржишних и имовинскоправних односа, ауторских права и слично. Законска решења морају бити савремена по духу, ослобођена било каквих идеолошких предзнака, лексички и терминолошки пречишћена, лака за усвајање и практично примењива. На њиховој изради треба ангажовати ауторитете из свих области културног и уметничког живота, као и врхунске правне стручњаке.

Финансирање културе у нашој земљи мора се изједначити са искуствима савременог света у овој области, уз стварање услова за продор приватне иницијативе. Такође, подржаће се и оснивање разних невладиних фондација, нових задужбина, легата и сл. Подржаће се и директне приватне финансијске интервенције у виду донаторства и спонзорства.

У условима глобалне медијске пропаганде промет идеја, дела и креативних стваралаца најсигурнији је пут ка афирмисању сопствених културних вредности. Неопходно је уложити максималне организационе и финансијске напоре да се светској јавности атрактивно и квалитетно репрезентују домети српске културе. Подједнако је, међутим, важно и да се врхунски домети светске културне продукције понуде српском народу.

95. Уметност

Порекло уметности је у људском нагону да се мисли и осећања изразе кроз стварање и забављање. Ова људска способност да се мисли и осећања естетски изразе путем говорне или писане речи, помоћу инструмената или људског гласа, као и кроз линију, боју или покрет, ствара најлепша и највреднија од свих дела која је човек у стању да начини – уметничка дела. Уметничко дело даје животни елан и пружа двоструко задовољство – ономе ко га ствара и ономе ко га посматра.

Српска радикална странка залагаће се за неопходну, ничим ометану слободу свих видова уметничког изражавања. Са великим идеолошким, економским и другим променама, неминовно долази и до промена уметничких схватања. То су нормални, еволутивни процеси, познати и из саме историје уметности. Такви процеси се ни на који начин не смеју заустављати, гушити или спречавати. Уметничко дело је слободна творевина људског духа и мора то и остати.

Уметничке галерије, као установе у којима се прикупљају, излажу и научно обрађују уметничка дела, морају имати пуну материјалну и организациону подршку саме државе, али истовремено се мора радити и на стварању што бољих услова за улагање значајног приватног капитала у ову врсту установа. Све то, наравно, уз поштовање професионалних, образовних и осталих услова неопходних за бављење овом делатношћу.

96. Верске заједнице

Српска радикална странка залагаће се да право на исповедање вере имају сви верујући, без обзира на то које су верске припадности. Верски објекти могли би се без икаквих проблема административне природе, каквих је сада безброј, градити свуда где за то постоји стварна потреба. То се нарочито односи на градска језгра са великом концентрацијом верника, али и на мања насеља која и данас немају храм. Мора се реформисати и социјална функција цркве, пре свега као опште интегративне снаге српског народа.

Посредством васпитно-образовног система младима се мора омогућити упознавање са религијским системима уопште, а посебно афирмативно тежиште треба ставити на православље. Оснивање школа за образовање свештених лица мора бити слободно. На државном радију и телевизији треба уступити део простора који би Српска православна црква користила за верско образовање, дакле, за упознавање са историјом хришћанства, са обичајима и обредима, као и темељима теолошких наука.

Максималним развијањем и помагањем приватног сектора дошло би до стварања повољних услова за успостављање некада врло развијених институција ктиторства и донаторства. Сви ктиторски и донаторски поклони учињени цркви морају бити обрачунати као пореске олакшице приликом плаћања пореза.

Законом ћемо забранити оснивање и деловање оних секти чија учења пропагирају не само обавезу давања огромних материјалних средстава вођама секти, већ и (што је и посебно опасно) пропагирају најразличитије деструктивне, често и самоубилачке идеје код својих поданика.

97. Морал

Српска радикална странка ће се, пре свега, залагати за поштовање српске традиције, па сходно томе и за враћање традиционалним моралним вредностима, односно за враћање нашег народа православно-хришћанском систему моралних норми. Ту се ништа ново не мора измишљати, довољно је сетити се свега што је још давно записано у десет Божјих заповести и придржавати се записаних мудрости као што су то и наши стари чинили.

У моралној свести људи конституишу се идеалне потребе које имају предност над личним прохтевима и нагонима, а то и јесте основа складности односа на релацији појединац–друштво. Неопходно је, међутим, непрестано имати у виду чињеницу да су моралне норме у првом реду – слободне норме. Морал није диктат ничије воље, нити сме то икада да постане. Снага морала потиче из њега самог. Друштво уређено на најсрећнијим моралним принципима било би оно у којем би важећи закон био морални закон који би, пре свега, представљао унутрашњи закон сваког појединца, а по коме он никада не би требало да чини оно што не би желео да се чини њему. То значи да сваки практични чин мора бити такав да би га слободно могли поновити сви људи.

Српска радикална странка ће посебну пажњу посветити развијању другачијих моралних вредности код младих људи, како би највиши императив њиховог рада и делатности био напредак друштва и државе у којој живе, као и лични прогрес и просперитет, а не разградња и уништење свих традиционалних вредности и прихватање морала „улице”. Наравно, стално се мора имати у виду да морал није јединствена категорија. Свака група, односно заједница, као и сваки појединац, поседује (условно речено) свој морал. Нажалост, друштво на садашњем степену развитка је неретко спремно на јавну осуду појединца који се разликује својим схватањем моралних вредности. Превазилажење таквог начина опхођења друштва према различито мислећем појединцу мора бити наш циљ.

98. Спорт

Спорт као неговање телесних способности и њихово проверавање и даље унапређење кроз надметања, борбе и игре, од посебног је значаја за

стање, како физичког, тако и менталног здравља сваког народа, па му због тога српски радикали посвећују посебну пажњу. Имајући у виду стање, положај и организациону структуру система физичке културе, у коме је највећи део спортских и спортско-рекреативних активности доведен у незавидан положај, активности које би стање покренуле у супротном правцу морају се одвијати у два смера – мерама које ће се остваривати на реализацији физичке културе, чији ће носиоци бити надлежни републички органи, и што је још важније – трансформацијама у спорту које ће се остварити по линији професионализације, као и приватизације клубова и спортских објеката.

Физичко васпитање у наставном процесу потребно је учинити актуелнијим и ефикаснијим. Суштина је формирање планског, организованог и кадровски стручно вођеног школског система физичког васпитања. За све ово, неопходно је даље стручно усавршавање и осавременавање знања наставног кадра.

Спорт би, имајући у виду до сада постигнуте резултате, уз науку и културу морао да представља основну везу са светским цивилизацијским токовима којима као друштво тежимо. Врхунска спортска остварења појединаца и екипа на међународном плану помажу афирмацији и доприносе општем културном развоју наше земље, а од појединаца захтевају изузетне напоре и ангажовање. Стога је потребно да им се омогући стручно оспособљавање, и то кредитима и стипендијама.

Решење за клубове, спортске организације, самосталне спортске школе, установе које се баве рекреацијом и појединце-спортисте је приватизација. Улагачи ће, водећи рачуна о уложеном капиталу, водити рачуна о средствима и објектима којима располажу, о политици клубова самостално ће одлучивати, а њихов опстанак зависиће искључиво од способности да се докажу и одрже на тржишту.

99. Државна пропаганда

Српска радикална странка би државну пропаганду поделила у три сектора, имајући у виду примаоце садржаја онога што се у ширем смислу назива пропаганда, а у ужем агитација.

Прво, државна пропаганда би била усмерена на враћање и обнову старих, традиционалних вредности, али и других вредности од значаја за све грађане наше земље. Дакле, циљ ове врсте пропаганде био би развијање искључиво позитивних вредности код грађана.

Друго, државна пропаганда у међународним односима била би усмерена на проширивање утицаја извесних гледишта и убеђивање јавног мњења у истинитост тврдњи и теза наше дипломатије.

Треће, тзв. привредна пропаганда би значајан део активности усмерила у циљу придобијања домаћих и иностраних економских клијената.

Српска радикална странка ће искористити све могућности најсавременијих електронских и класичних средстава пропаганде, како би највише традиционалне и моралне вредности постале општеприхваћене у нашем

друштву. Неопходност оваквог деловања најбоље се види након ерозије свих људских, моралних, националних и културних вредности која је захватила државу у целини и готово сваког појединца. Повратак истинској српској традицији, реалном патриотизму и стварању националног духа представља један од најважнијих задатака будуће државне пропаганде. Такође, поправљање слике о нашем народу и држави у светским оквирима не мора бити постигнуто давањем територијалних и других политичких уступака нашим непријатељима, већ професионалним односом и другачијим приступом представљању праве истине и аргумената које ни међународна заједница неће моћи да одбаци.

Српска радикална странка ће учинити све да свеобухватни и целокупни интереси грађана наше земље и нашег народа буду основни циљ деловања државно-пропагандних средстава. Партикуларни интереси владајуће номенклатуре у овом сегменту морају бити сасвим сузбијени. Посебно је значајна тзв. привредна пропаганда, јер економско благостање и социјална сигурност свих грађана наше земље представљају императив који власт мора да досегне уз помоћ државне пропаганде.

100. Забава и разонода

Забава и разонода представљају једну од најзначајнијих потреба сваког појединца. Прави садржаји у овој области су умногоме занемарени, а стихијско понашање и прилагођавање свакодневним трендовима показује да је ово поље недовољно истражено и да треба тражити нове и другачије концепције одмарања и забаве, не само младих људи, већ и старијих грађана. Начин на који ће грађани наше земље проводити слободно време вишеструко је значајан. Прво, прекид физичке или интелектуалне активности ради накнаде снаге утрошене на рад мора бити искоришћен на најцелиходнији начин, јер не само то време, већ и поновна радна продуктивност зависе од садржаја времена проведеног у доколици.

Друго, уколико забава и разонода добију место које заслужују у систему људских потреба, могу се избећи многобројне антисоцијалне и девијантне појаве у друштву и држави.

С обзиром на то да је забава у многим аспектима повезана са културом и уметношћу, неопходно је и даље развијање ове две области друштвене свести. Забава свакако спада у ниже и лакше облике и нивое културе, односно уметности, што само значи да је лишена неопходног поседовања врхунских естетских и других вредности, које култура и уметност саме по себи подразумевају.

У овој области неопходно је максимално искористити приватни капитал, јер ће се на тржишту услуга које забава и разонода подразумевају он најбоље снаћи и пружити најбоље резултате. Такође, приватној иницијативи се морају пружити оптимални услови. То подразумева олакшано добијање дозвола за отварање и рад објеката за забаву или за њихово представљање – ако се ради о дечјим забавним парковима.

Српска радикална странка сматра да не смеју бити постављена никаква ограничења у погледу радног времена ових објеката, али у исто време власници се морају обавезати да ће испунити све потребне услове који се односе на уважавање околине у којој се објекат налази. То значи да се морају поштовати сви прописи који регулишу постојање и одржавање јавног реда и мира и безбедности. Безбедност и сигурност свих посетилаца појединих забавних објеката мора бити посебно обезбеђена, што је до сада представљало велики проблем за младе људе у нашој земљи, а посебно у великим урбаним срединама. Такође, српски радикали би подстицањем изградње и рада довољног броја објеката за забаву и разоноду учинили много на одбијању и одвраћању младих од опасних и штетних садржаја, на пример наркоманије и прекомерне употребе компјутера и мобилних телефона, а уличарење и многи други облици асоцијалног понашања били би сведени на минимум.

У Хртковцима, 4. маја 2019. године

**СРПСКА РАДИКАЛНА СТРАНКА
ПРЕДСЕДНИК**

Проф. др Војислав ШЕШЕЉ